

ORLOGSFREGATTEN DIANA
OG DENS BESÆTNING UNDER KRIGEN
MED ENGLAND 1807-14

Et kapitel af „Prisonens“ historie

Af

CARL ROOS

1. *Fregatten Diana*

I forsommeren 1807 blev det bestemt, at fregatten *Diana* skulle afløse fregatten *Fylla* i de vestindiske farvande. Kaptajnløjtnant Christian Nicolai Meyer blev udset til chef og modtog ordre til „at antage sig fregatten og besørge samme ekviperet, provianteret og bemanded, samt bragt i fuldkommen stand og lagt udenfor Bommen efter forudgående anmeldelse hertil“, dvs. til Admiralitetet. Udenfor Bommen vil sige ud af flådens leje, på inderrheden. Den 6. juli hejser han kommando og lader skibet varpe ud; de følgende dage bringes proviant, „fadeværket“, „varegodset“, sejl, krudt etc. ombord; besætningen fuldstændiggøres, og den 17. juli lettes anker. *Diana* skulle lægge vejen over Algier for at aflevere skyldig tribut til Deyen: så og så mange spanske piastre, der blev indladet i 5 fustager, og hvorom kaptajnen skulle afhente mundtlig forholdsordre, samt 15 centner „morter jernplader“. Den 1. september anløber *Diana* Malaga, og den 7. ankrer den på Algiers rhed. Da den derfra går nordpå, møder den en engelsk fregat og får under en fredelig samtale underretning om krigen og Københavns fald; med bræk på bovsprydet søger den ind til Cartagena i Spanien, som den siden ikke mere skulle forlade under dansk flag. I maj 1808 rejser Spanien sig mod Napoleon, Danmarks allierede, i juli 1809 slutter Spanien alliance med England; spansk krigserklæring til Danmark følger, og den 26. september

1809 beslaglægger spaniolerne Diana. Flaget stryges, mandskab og officerer fjernes og bliver krigsfanger. Siden ser de Diana gå og komme under spansk flag, til den endelig i november 1810 forsvinder ud over Atlanten med kurs mod Sydamerika. De ser endvidere andre forhen danske orlogsmænd, krigsbytte fra 1807, under engelsk flag: *Ørnen, Rota, Eideren, Dragen, Norge*.

Fregatten Diana var ved siden af *Prins Christian Fredrik* den eneste søgående danske orlogsmænd, der ikke blev taget ved København, da de under affæren var andetsteds. *Christian Fredrik* mødte som bekendt sin skæbne ved Sjællands odde 1808; Diana er således det allersidste af flådens skibe, der – omend under blokade – endnu 1809 havde dansk flag og vimpel vajende.

De der 1810 så Diana forsvinde for sidste gang var 40 mand af besætningen, som i Gibraltar ventede på transport til Danmark; det følgende langvarige kapitel af deres krigsskæbne udspillede på Atlanten og i den engelske prison. Den resterende fåtallige rest af mandskabet passerede Gibraltar et år efter, under ledelse af chefen, der først da efter ordre kunne forlade Spanien. Til sin overraskelse og harme erfarede han ved ankomsten til Themsen, at de 40 mand, som han forlængst troede i fædrelandet, endnu sad fast; han tog strax initiativet til at få dem fri, hvilket lykkedes; de var da smeltet sammen til 34. Disse ankom til København omkring 1. september 1812 og meldte sig på Gammelholm.

Dette er det nøgne skema for begivenhederne. Det følgende skal skildre disse i detaljer og belyse de menneskeskæbner, der var implicerede. Vi vil mane dem frem af deres glemte grav.

Det er så heldigt, at kilderne flyder rigeligt, idet ikke blot skibspapirerne er reddet, men også en del private dokumenter. *Skibspapirerne* omfatter skibsjournalen (logbogen), der blev ført af 1. styrmand i 4 storfoliobind og som standser med beslaglæggelsens dato; dernæst proviantjournalen, ført af proviantforvalteren, og endelig økonomi-, justits- og kommandoprotokollen, af hvilke den sidste for os er vigtigst. Justitsprotokollen redegør for den forskriftsmæssige behandling af afdøde og deserteredes efterladenskaber, der blev solgt ved auktion ombord; de opnåede

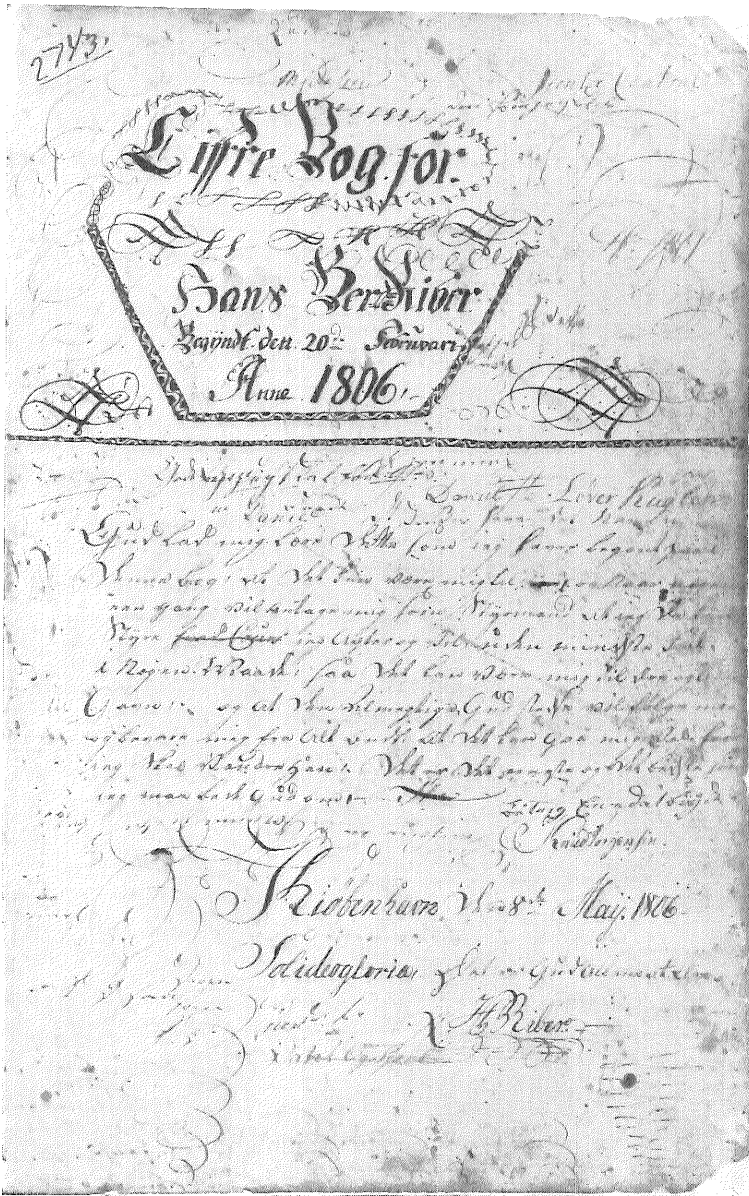

Fig. 1. Titelblad til Hans Bertel Ribers håndskrevne „Ciffre-Bog“.
Svendborg Amts Museum.

beskedne priser er indført. De administrativt tildelte straffe indføres ikke. Økonomiprotokollen noterer forbrug af medført „varegods“, tømmer, jern, sejldug, tovværk etc.; foretagne kassationer af gods, der er bleven ubrugeligt, motiveres, nyindkøb anføres med pris. Proviantjournalen gør i afsnittet *Daglig journal* rede for enhver afvigelse fra den reglementerede „spisestaxt“; extra tildeling af fersk kød, krydderier (sennep, eddike) samt af brændevin, øl og – under opholdet i Spanien – vin bemærkes og motiveres, t. ex. ved Kongens fødselsdag, hårdt arbejde o. l. Proviantjournalen leverer os tillige en fuldstændig fortegnelse over besætningen. Det er den såkaldte „køkkentændingsrulle“, proviantforvalterens liste over dem køkkenet skulle forpleje. Alle ombordværende anføres med nummer og navn – der er ialt 161 –; ud for officererne bemærkes, at de forplejes på egen bekostning. Køkkentændingsrullen afsluttes med beslaglæggelsen, hvor den erstattedes af „køkkenslukkersrullen“, denne viser en afgang af næsten halvdelen; der var kun 87 mand til rest.

Hoveddokumentet, kommandoprotokollen, indeholder i kopi foruden de medgivne forholdsordrer alle ind- og udgæede skrivelser, dvs. chefens rapporter og modtagne ordrer, desuden korrespondancen med konsulerne i Algier og Spanien og med gesandten i Madrid. Chefens sidste rapport, afgivet efter hjemkomsten samt en rapport fra en af løjtnanterne danner et supplement.

Disse officielle dokumenter får baggrund i en række *private*. Tredje styrmand medførte sin studiebog fra navigationsskolen, som han kalder „cifrebog“, dvs. facitbog, og på en række blade i denne fører han sin egen skibsjournal indtil ankomsten til Cartagena; oplevelserne i denne by behandles derpå i en lang række optegnelser, og disse får intim belysning ud fra nogle få bevarede aktstykker og breve. – Også en anden af besætningen, en konstabel, førte bog over sine oplevelser, og endelig har en tredje, der ikke hørte til skibet, en koffardimatros, hvem krigslykken bragte ombord på Diana og i forbindelse med chefen, efterladt sig erindringer. En enkelt datering kan vi hente fra en dagbog, der stammer fra en Nybodermand; den ender med en ganske

kort notits om Diana i anledning af, at hans søn Knud, der havde faret med skibet, en aften sent kom hjem fra den spanske prison, hvor han havde siddet 5½ år.

Meddelelserne fra privat hånd er – som vi skal se – ikke altid pålidelige; men benyttet med kritik, gør de det muligt at op-ridse et omtrent lige så levende billede af Diana og dens mænd, som jeg ved hjælp af andre dokumenter kunne give af den engelske prison.

Personalhistoriske oplysninger om fregattens officerer findes hos Topsøe-Jensen og Marquard, således også om chefen, daværende kaptajnløjtnant *Christian Nicolai Meyer*. Han var født 1768 og altså en moden mand, da han overtog Diana. Under det årelange ophold i Spanien avancerede han 1809 til kaptajn; det følgende år, 1810, tildeltes der ham i hans fraværelse kommandoen over „1. matroskompagni 4. division“ „med det for en kaptajn og kompagnichef reglementerede gehalt“.

Fregattens styrmænd var alle tre fra Svendborg. Om 1. styrmand, *Carl Dreier*, ved vi kun, at han døde af „pest“ i Cartagena. 2. styrmand, *Andreas Henrik Carre*, var norskfødt, men kom til Svendborg allerede som dreng; da han gik ud med Diana var han blot 17–18 år. I Cartagena blev han, som Dreier, angrebet af pesten og derefter angivelig sindssyg. Anfaldet har dog været forbigående; han vendte hjem til Svendborg, blev gift med en købmandsdatter i byen, tog 1818 borgerskab som købmand og brændevinsbrænder, havde eget skib i søen og døde 61 år gammel 1850 som prominent og anset borger, kirkeværge og medlem af havnekommissionen. 3. styrmand (som køkkentændingsrullen forøvrigt kun giver rang af „mat“), forfatteren af Cifrebogen, *Hans Bertel Riber*, var som Carre født 1789 og havde altså sin krigsskæbne i sin første blomstrende ungdomstid. Han bar den med lyst og frejdigt mod og vendte ubrudt tilbage. I lighed med Carre tog han 1820 borgerskab som købmand og brændevinsbrænder og døde 1850. Han er den af Dianas besætning, vi ved mest om (fig. 5). Han tilhørte en gammel Svendborgslægt, der endnu i vore dage, højt anset, er med til at præge byen.

På indersiden af bindet om Cifrebogen står under dato

Svendborg 11. febr. 1806: „Denne bog tilhører mig Hans Riber med rette. Dette siger jeg med sandhed. Hvo som stjæler den, han er som en broder til mestertyven Per Mekelsen“. På titelbladet læses med dateringen København d. 8. maj 1806: „Gud lade mig lære dette, som jeg haver begyndt på i denne bog, at det kan være mig til (et overstreget ord), og når nogen engang vil antage mig som styrmand, at jeg da kan styre, hvad kurs jeg agter og vil uden mindste fejl i nogen måde, så det kan være mig til ære og anseelse og til gavn. Og at den almægtige Gud stedse vil følge mig og bevare mig fra alt ondt, at det kan gå mig vel, hvor jeg skal vandre hen. Det er det eneste og bedste, som jeg må bede Gud om“ (fig. 1). 1807 kom han påny til København, og logerer fra marts hos sin morbroder Strarup, han noterer omhyggeligt, hvad opholdet koster med og uden tørkost. Sit tøj får han vadsket hos en moster i Fredensborg, og han er velforsynet: 15 skjorter, 9 par strømper etc., ja endog 2 nathuer. Han noterer adresser på folk, han skal besøge i København. På Diana melder han sig den 12. juli. Med et ordspil på dens navn tilføjer han senere i den strenge tid: „Daniel i løverkuglen (!), den bør have det navn“. Bag i bogen er indført en række „arier“, signerede med hans navn, de handler om kærlighed og sømandsliv; i Cartagena digtede han 1809 en munter vise til trøst i nøden; vi citerer den nedenfor.

Forfatteren af den omtalte „dagbog“ hed *Hans Christophersen* og var, som køkkentændingsrullen oplyser, konstabel; han selv meddeler, at han efter hjemkomsten strax blev udkommanderet som „regnskabsfører“ på en kanonbåd. Den såkaldte „dagbog“ fører sin titel med urette; som vi senere skal vise, kan notaterne kun delvis være samtidige, der er snarere tale om senere bearbejdelse af erindringer. Det er lidt påfaldende, at han omtaler Diana som „korvet“, skønt denne betegnelse for en „let fregat“ først c. 1818 blev officiel i Danmark; på spansk hed den ganske vist korvet. En mærkelighed, som man gerne ville have forklaring på, er den ordrette overensstemmelse i adskillige stemnings- og situationsbilleder mellem Riber og Christophersen; den ene må have skrevet den anden af eller begge en fælles ukendt kilde. Forholdet er et andet og mere påfal-

dende end det i min bog *Prisonen* (side 6) omtalte mellem to krigsfangedagbøger fra den engelske prison.

Koffardimatrosen var norsk og hed *Gerhard Sandberg*. I en dagbog af langt senere dato indfletter han erindringer fra krigens tid. Fuldskibet *Resolution*, hvormed han 1806 var forhyret, måtte på grund af havari søge tilflugt i Cartagena, hvor Diana allerede lå. Da skibsføreren vil afmønstre mandskabet, søger det bistand hos Dianas chef, der også griber handlekraftigt ind og siden efter ordre hjemmefra tager det ombord. Til Sandbergs senere oplevelser i Spanien kommer vi tilbage; han hørte til det sidste hold af Diana-folk, der 1812 forlod det fremmede land i kaptajn Meyers følge. Han tog derpå examen i København og blev 1813 overstyrmand på orlogsbriggen *Falster*, der kommanderedes af kaptajn P. F. Wulff, ikke at forveksle med Dianas næstkommanderende H. E. Wulff, der dengang som kaptajnløjtnant var afkommanderet til fæstningen Christiansø og ved lejlighed herfra førte kanonbådskrig.

2. *Diana under sejl*

Foruden konstruktionstegningen er der bevaret 3 billeder af Diana, som vi alle gengiver. Styrmand Riber gjorde en „fortuning“, dvs. en skizze på den sortladne Spanske Sø, uden kunst, men fuld af sans (fig. 2). En vis Thomsen, måske den af officererne, der bar dette navn, tegnede den to år senere, 1809, i Cartagenas havn, faglig korrekt og lidt tørt, og alligevel således som han ønskede sig den: for fuldt sejlpres i åben sø med flyvende flag og vimpel (fig. 3). Endelig fastholdt en vis N. J. Pedersen situationen fra september 1807, da fregatten under salut fra alle sine kanoner løb ind i den reddende havn (fig. 4). Den er efter at have passeret den store bugt bag indløbet fra Middelhavet, på vej gennem den smalle åbning mellem klipper til den indre havn. Indenfor denne møder den en spansk fregat, vagtskibet *St. Sebastian*, der ligger med åbne kanonporte, mens fortet ved indløbet venskabelig hilser den velkommen med dannebrog; adskillige mindre fartøjer ses, og bag alt et prospekt af byen. Bygningerne langs kajen er militærhospitalet, kadetakademiet

og arsenalet med flådens leje; i dette ligger 6 orlogsskibe på rad, alle aftaklede, over for dem ses den kolossale mastekran. På bjergtoppene t. h. og t. v. ses henholdsvis en anselig borgruin og en optisk telegraf (en mast rejst på et tårn og med tre ræer). Billedet af selve fregatten er udført med saglig nøjagtighed i detaillerne; sejlføringen er just den vi finder beskrevet i kaptajn Meyers rapport; vant, stag og barduner, taljer etc. er alt korrekt, Dianas navn læses på agterspejlet. De minutøse detaljer i byprospektet tyder på, at maleren ikke har arbejdet efter naturen, men efter et forlæg; at forlægget har været fra fredens tid, tør måske sluttet af de aftaklede skibe. Den stærke kølvandsstribe er sagtens fantasi, fregatten er formentlig bleven varpet ind. Billedet er signeret N. J. Pedersen, om hvem intet kan oplyses, medmindre han er identisk med en af de to J. Pedersen (en tømmemand og en menig), der ifølge køkkentændingsrullen var ombord.

Diana var en god sejler; Riber taler derom, og da kaptajn Meyer efter beslaglæggelsen, under henvisning til krigsartiklernes paragraf 195, karakteriserer sit skib, rapporterer han: „Fregatten Diana bærer sine sejl superbe, er stiv, styrer prægtig, rider til ankers meget magelig. Den største fart, jeg har gjort, er 10–11 mil i vagten med 2–3 stregers rumskøds tiltagende kuling fra stiv bramsejls til 2-rebet mærssejls“. En vagt er 4 timer, mil betyder her ikke sømil, men danske mil; den angivne fart var den gennemsnitlige for et godt skib.

Diana var bygget 1804 på Bodenhoffs Plads og altså ret ny; det var en „let fregat“, der førte sit skyts på et enkelt, halvt åbent dæk, (konstruktionstegningen taler om „kulen“). Bestykningen bestod af 4 8-punds kanoner samt 16 30-punds karonader, dvs. sværkalibrede kanoner, hvis vægt ved afkortning af løbet formindskes, så at de kan monteres på et let skib.

Bemandingen „prima plan“ angives til 120 mand: foruden chefen 7 løjtnanter, 1 underofficer med 10 soldater, 3 trompetere og en tambour, en ober- og en underchirurgus, 3 styrmænd, kvartermestre, bådsmænd, skibmand (dvs. en matrosunderofficer, der fører tilsyn med lasten), sejlmager, proviantforvalter, skriver etc. samt menigt mandskab. I Cartagena toges mand-

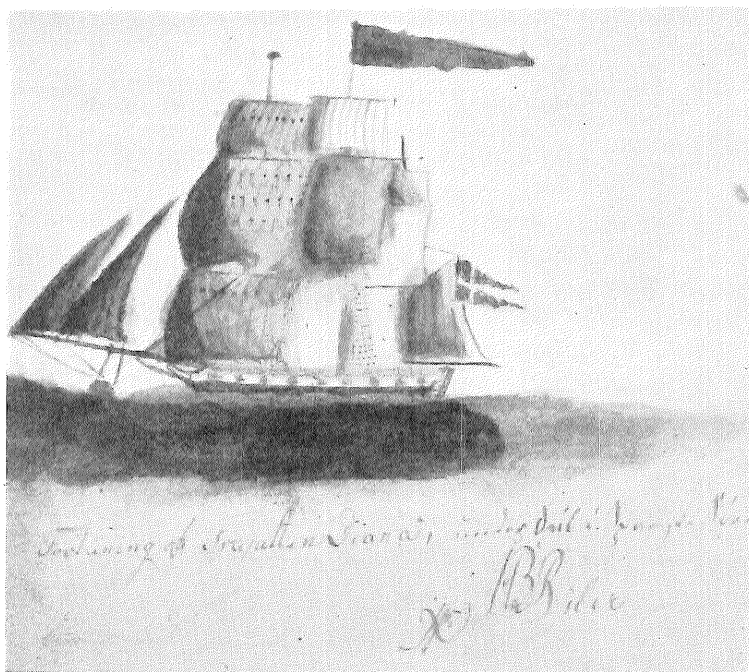

Fig. 2. „Fortuning af Fregatten Diana, under Seil i Spanske Søen“.
Tegning af Hans Bertel Riber i Ciffre-Bogen.

skab fra indespærrede dansk-norske koffardimænd ombord, disse samt andre „overtallige“ hjemsendtes efter ordre, en del deserterede og gik i fremmed tjeneste, spansk eller engelsk.

„Bemanding prima plan“ betyder krigsmæssig, man bemærker altså, at der ved afsejlingen ud derover ifølge køkkentændingsrullen fandtes 41 overskydende.

Chefens forholdsordre går ud på, at han nøje skal følge krigsartiklerne samt forordningen af 23. marts 1794. Han skal med omhu iagttage hver enkelt officer og på „vedlagte tabelle“ (som ikke er opbevaret) efter endt fart karakterisere deres „duelighed og konduite“. Der gives anvisninger for ild og lys, som ingen må have tændt uden under kontrol. Sundhedstilstanden skal overvåges, mandskab, der lider af fnat eller værre ting (syfilis), skal isoleres i særskilte lukafer og „bakker“. Til luftens renselse

skal der „ryges“ med „tørret fyr“ (fyrsvamp?). For saluttering og afgivelse af honnør gives detaillerede regler, mandskabet skal ikke som tidligere „bemande vant og stag“, men derimod ræerne. Et udførligt afsnit gælder „eksekutioner og tampning“. Delinkventen må være iført tynd trøje og skjorte, han tampes ikke „for kanon“, men for masten, og denne skal være beklædt med en udstoppet sæk i mandshøjde, som han skal omslutte med sine arme i vandret stilling. Tampen skal være ens for alle „1¼ tomme“, og slagene anbringes på ryg og skulderblade, ikke på siderne eller det tynde af lænden; de skal tillige falde „langsomme og med temmelige intervale“ for at blive mere følelige og mindre skadelige. Drengene under 16 år straffes alene med ris, og ingen underofficer må „stå til pæls“, han skal sættes i mørk kachot, ikke over 8 dage. De første tamp faldt allerede på Københavns rhed; siden ikke sjældent; antallet af slag er gerne 50, og forinden sad delinkventen i bøjen (dvs. med lænke om hals, hånd eller fod) i et døgn. Der straffes også med kat.

Mod slutningen af sine optegnelser kaster Riber blikket tilbage: „Når man nu tænker tilbage fra begyndelsen af denne rejse, da vi først gik under sejl med vores meget uheldige fregat Diana fra Københavns rhed; som et lynilds hastighed gennemskar den vandet, flaget og vimpelen hævede sig fra den stille nedhængen og skød sig ud fra skibet i slangeagtige folder. Klarinetter, valdhorn og andre blæsende instrumenter gav ekko fra Danmarks stolte vall; *Valdemars* ranke toppe knejsede over os, da vi skød den forbi, og ingen tanke om nogen sørgelige begivenheder kunne formørke ansigtet“. Hos Christophersen finder vi denne passage anbragt på selve afrejsens dag, den 17. juli 1807.

Det første ophold gøres i Kragerø ved Kristiania fjord, hvor de ligger en uges tid. Christophersen, der ynder afskedsscener, breder sig her, idet han bruger lignende udtryk som Riber i hans afskedshilsen til Cartagena, der vil blive anført på sit sted: „De gæstfri norske, hvis redelige og fortrolige omgang skaffede os så mangen behagelig time, det glemmer vi aldrig. Med åbne arme hilste de os, da vi kom, og enhver fornøjelse, de kunne optænke, sigtede til at gøre os glæde. Tiden kom, da vi skulle sejle; vi lettede anker, og en lykkelig rejse lød for os fra strand-

bredden; med et tungt hjerte forlod vi det sidste sted af vort elskede fødeland, og et sagte suk trængte sig frem for det beklemt bryst. Lev vel! I glade og frie norske og hav tak for enhver time, som I har fornøjet os, og skulle vi engang komme tilbage, gid I da må være lige så glade, frie og lykkelige, som da vi forlod jer“.

Strax ud for Norge møder de en engelsk fregat og derpå atter i Nordsøen, i Kanalen, i Atlanten og den spanske Sø. Hver gang udfoldes det i fredstid normale sceneri: Der afgives løst, ev. skarpt skud, som besvares, der hejses flag og vimpel (denne er tegn på at chefen er ombord), der aflægges gensidige besøg, men der gøres tillige – for alle eventualiteters skyld – klart skib. På et tidspunkt, da den engelske flåde allerede lå i Øresund, sendte man fra en englænder vindruer over. Storm sinkede, og kulde angreb besætningen med „rheumatisk feber“ og halssyge; det kneb med vand, og man søgte ind til Gibraltar. Overraskende modtages man „ud for den spanske kyst“ med en regn af gloende kugler og falder af mod Afrikas kyst. Malaga når man den 1. sept., chefen bestiller hos den danske konsul proviant for den forestående fart til Vestindien. Skønt de afgår allerede den 2. sept., noterer både Riber og Christophersen, at de hørte om Københavns fald (der som bekendt først fandt sted den 7. sept.), „hvilket vi ej troede“. Til Algier kommer de uantastede, ja uden at møde nogen orlogsmand; under salut ankrer de op den 8. sept.; konsulen kommer ombord, og under fortsat kanonade går chefen og han til Deyen for at aflevere tributten. Chefen handler åbenbart efter den mundtlige forholdsordre. Først forsøger han med 18.000 piastre, men „en jøde“, der står ved Deyens side, hvisker denne i øret, og Deyen erklærer, at hans „regnskab“ udviser et tilgodehavende af 24.000; de 6000 bringes, men „jøden“ møder med yderligere krav på 700; kaptajn Meyer gennemskuer ham, det skal være hans egen profit; pengene leveres derpå til Deyen personlig, som sender sin finansmand et forbavset blik. 300 piastre af de 25.000 medførte, blev altså reddet, rapporten nævner dem. Skønt Deyen var fortørnet over, at et forlængst lovet „present-skib“ stadig ikke blev leveret, synes gavebringeren at have modtaget en sabel med guldhefte;

ifølge Christophersen søgte herskeren derpå at lade agenter overfalde og fængsle ham, og kun ved et tilfælde slap han uskadt ombord; deyen omtales af konsulen i et senere brev som en brutal herre. Til Diana kom to „tyrker“ svømmende på flugt, men afhentes prompte „nedslagne og bedrøvede“; for 3 stude og 7 får, Deyens gave til mandskabet, „betakkede“ man med 3 kanonskud. Endnu ved man på Diana stadig ikke noget om krig, så underligt dette end lyder i et moderne øre. Den 12. sept. letter man anker med kurs mod Malaga for at hente den bestilte proviant til Vestindien; dog, man kommer ikke så langt. Rapporten melder: Vejret „stille og løjt“, men under Spanien mellem Cap Gata og Cap Palos så stærk dønning, at bovsprydet får en „tværskøre 2 fod udenfor vulingen“ (dvs. bræk udenfor surringen); chefen sammenkalder en „kommission“, der erklærer, at med den skade kan Diana ikke gå til Vestindien, der må først repareres i Cartagena, det gamle bovspryd er kassabelt. Der var imidlertid nok en grund til at søge havn: 6 mil til luvart for Cartagena observerede man den 17. sept. „en engelsk orlogsfregat på 44 kanoner, som over i 24 timer havde gjort jagt på mig, endog så stærkt, at han henimod solens nedgang sejlede sin storstang overbord. Om aftenen i mørkningen henimod kl. 8 var han ungefær 1 mil fra mig, om morgenen ved solens opgang var han ungefær $\frac{1}{2}$ mil i læ af mig, og med stærk force af sejl klemte op under mine læe [dvs. læside]. Kl. 6 hejste jeg flag og vimpel under et løst kanonskud, som først efter $\frac{1}{2}$ time blev besvaret med et løst kanonskud og strax efter et skarpt skud foran mig, som jeg besvarede med et skarpt skud igen, og da først hejsede han engelsk flag og vimpel. Da jeg ikke kunne sejle fra ham, opgav jeg mine undersejl og stagesejl for at bie ham; efter at have lagt (!) en stund og set på hinanden, besluttede jeg at holde ned på ham for at være nærmere på skud, og om han viste fjendtlighed imod mig, da at give ham det glatte lag agter ind og siden manøvrere mig luven til igen for på lille distance at kunne klemme ham dygtig. Da jeg kom nærmere, fordrede han, jeg skulle sende en mand ombord, som blev besvaret med nej, men det skulle være ham tilladt at sende en officer til mig, som og strax kom. Den engelske officer havde

intet at fortælle mig; han spurgte mig om mit skib og mit navn og bad mig bønlig blive liggende bak, til han kom i fregatten. Jeg satte min chaluppe ned og sendte løjtnant Lous ombord på den engelske fregat for at komplimentere den engelske kaptajn. Denne fortalte ltn. Lous, at englænderne havde krig med Danmark, at København var taget af de engelske med 12.000 mand. Da ltn. Lous kom ombord og fortalte mig dette, fandt jeg det underligt, at han efter så megen pral ikke ville slås med mig, som var så liden mod ham. Jeg halte mit flag ned og holdt af til Cartagena . . . , hvortil den engelske fregat fulgte mig med 3 mærsejl til tæt udenfor havnen“.

Riber beretter om denne episode følgende: „Vi havde klart skib, og hver mand på sin post. Her troede vi ganske bestemt, at vi skulle brænde på og begynde bataillen, når vores officer gik fra borde og kom ombord, men da den engelske officer gik fra borde og vores officer kom igen ombord, da fortalte vores løjtnant, at sammes chef havde sagt, at der var krig . . . , og at København var taget, men han ville ikke begynde på at slås, og vi havde ingen ordre at kunne begynde“. Christophersen anslår den heroiske tone, der falder erindringen naturlig: Der var gjort klart skib, og mens man ventede på ltn. Lous, „var alting stille og roligt, en forventning efter, hvad der skulle ske, stod tegnet i enhvers ansigt; glade øjekast og en sagte hvisken vexledes fra den ene kanon til den anden, og enhver lydde efter den lyd, som dansken ikke gerne bruger uden ved voldsomt overfald, og det var fyr! Ltn. Lous kom ombord og fortalte, at chefen derombord fortalte, at København var taget tilligemed flåden; han gensvarte med det almindelige danske sømod, at de således fortalte det samme i England efter den 2. april, men formodede, at englænderne selv efter det sidste forsøg og efter heltene Parkers og Nelsons beretning måtte tilstå, at København ikke var så let at indtage. Han påstod det alligevel som nu sandhed. Men da han efter hans eget sigende ikke havde bekommet nogen ordre i henseende med mødet med os, sejlede han sin vej. Vi tilsatte nu alle sejl (!) igen for at nå vores bestemmelsessted“. Altså først 10 dage efter katastrofen i København fik man på Diana besked.

Til de to skibes sejlføring under de skildrede manøvrer kan bemærkes: Storstangen, som englænderen sejler overbord, er „stangen“ eller stængerne fra store mærs opad, som bærer stormastens bramsejl og bovenbramsejl. At Diana opgiver undersejlene, dvs. de underste råsejl, betyder, at den har gjort klart skib; også englænderen følger med mærssejl alene, altså med opgivne undersejl, kampklar. Stagesejlene, der stryges på Diana, er skråsejlene på stagene, der går forud fra masterne. Englænderen uden storstang og Diana med bræk på bovsprydet ankommer begge invaliderede til Cartagenas rhed.

3. *Diana i Cartagena*

Riber standsede sin journal hin dag. Isoleret bag i hans manuskript står hans første reaktion på oplevelsen: „Idag formiddag den 23. sept. 1807 i Cartagena havn, og Gud ved, hvor jeg er et andet år på denne tid“. Udenfor havnen patrouillerer engelske blokadeskibe, men kaptajn Meyer var ikke mere forknyt, end at han antog englændernes holdning for dikteret af frygt for ikke at kunne stå sig uden assistance. Han regner stadig med at gå til Vestindien og tilskriver konsulen i Malaga om provianten, som skal sendes ud, når han snart sejler forbi. Rapporten af den 22. sept., som nævner dette, slutter imidlertid brat med anerkendelsen af en regeringsordre, han „i dette øjeblik“ har modtaget gennem konsulen i Alicante, om at forblive i havnen. En ny ordre (af 25. dec.) anviser ham at hjemsende 3 af de 7 løjtnanter med pas og rejsepenge i nødvendigt men sparsommeligt omfang. Ordren, der modtages den 23. jan. 1808, ender: „Mod vort lands fjender er det ikke hr. kaptajnløjtnanten forment med den ham anfortroede fregat at være virksom, når samme gelejdes med klogskab og forsigtighed“; han må f. ex. medvirke i en ev. fransk eller spansk expedition, men kun for så vidt den gælder englænderne, og i påkommende tilfælde venter man sig alt af hans „konduite og soldatskab, samt, at De ej alene vil have Deres egen, men den danske marines ære for øje“. Iøvrigt skal han i eet og alt rette sig efter instruxerne fra gesandten i Madrid, kammerherre Bourke. Tilladelse til aktion

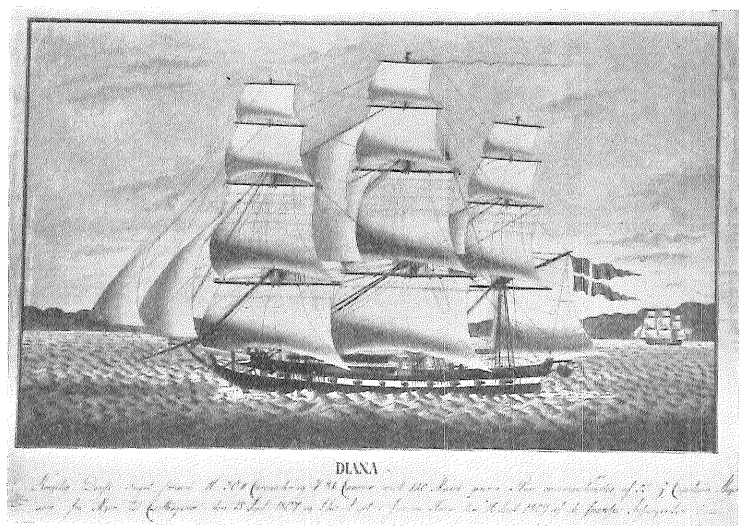

Fig. 3. „Diana. Kongelig Dansk Fregat, førende 16 30 $\text{\AA}$ Caronader og 4 8 $\text{\AA}$ Kanoner, med 120 Mand prima Plan, commanderedes af S:T H: Capitain Meyer, kom fra Alger til Carthagena den 18 Sept: 1807 og blev taget i samme Havn den 26 Sept: 1809 af de spanske Insurgenter“. Farvelagt tegning, signeret: Thomsen pinx 1809. — Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg (Inv.nr. 3561).

henrykker den indespærrede kaptajn; han svarer: „Jeg er det høje kollegium uendelig megen tak skyldig for den mig givne ordre at kunne handle med fregatten, og skal jeg som dansk sø-officer handle således, at jeg kan forsvare det“. En første hindring synes at opstå, da en kgl. spansk ordre forbyder skibe at forlade havn, men gesandten mener, at dette ikke gælder orlogsskibe og får det bekræftet. Under en audiens har førsteministeren Godoy, som gesandten blot nævner ved hans hædersnavn „Fredsfyrsten“, tilsagt Diana tilladelse til at sejle, når den vil. Event. priser må sælges i spansk havn. Også ordren fra København taler om priser og ikke mindre kaptajn Meyer selv. Det har været hans håb at indtjene de dyre penge, som Diana kostede staten. Han forbereder sig på at løbe ud for at afskære skib af engelsk konvoj; 2 gange når han at sætte sejl, men den ene gang retter den spanske flåde, som han vil ledsage, kursen

ikke mod øst, hvor konvojerne var tilgængelige, men mod Gibraltar, hvor han ingen muligheder ville have; den anden gang standses han i udløbet, da stærke engelske styrker viser sig.

Strax da Diana ankrede op, iagttoges de normale høfligheder, men skibet måtte indtil videre ligge i karantæne; først efter en måneds tid får det „praktika“ (dvs. samkvemspas), den spanske admiral aflægger visit, og myndighederne i land stiller sig yderst velvilligt. Fregatten varpes ind på værftet, efter at ladningen er taget af kanonerne og krudtet bragt i land; bovsprydet repareres, skibet lægges igen ud, krudtet bringes tilbage, og kaptajnen rapporterer, at hans skib snart er i orden, „så jeg kan opfylde enhver ordre fra det høje kollegium“.

Ugerne går, månederne går. De i havnen liggende danske handelsskibe bliver efter ordre solgt, og mandskabet taget ombord på Diana, indtil kaptajnen får dem sendt afsted over land under ledelse af deres skibsførere eller vicekonsulen. Ellers sker intet. Af Ribers Cifrebog fremgår, at han selv 1808 fortsætter sine navigationsstudier, men at mandskabet begynder at kede sig; den første desertation finder sted, vedkommende vil svømme over til et engelsk skib, fanges og straffes med tamp. I april 1808 dør Christian VII; gennem den sprogkyndige premierløjtnant Wulff lader kaptajnen tronskiftet notificere hos de spanske myndigheder; han hjemsender den forlangte skriftlige troskabsed til den nye konge og tager mandskabet i ed. Riber refererer: „Den 19. april kl. 8 om morgenen blev alle mand opkaldt. Kaptajnen tog et brev frem, stilhed herskede overalt. Vor gode konge er død, sagde han. Død! gentog den ene efter den anden. Ja, han er død, hviskede Fredens gudinde, nu er mit sidste tilflugtssted berøvet mig! Han elskede mig så meget; endnu i sit sidste øjeblik råbte han på mit navn, men det var for sildig. Krigens gud havde taget mit sæde; jeg trykte hans øjne til og flygtede grædende fra Danmark. – Kronprins Fredrik er bleven konge, og vi sværgede Fredrik troskab, og strax blev saluteret 3 gange 27 skud, og flaget hejst på halv stang. NB. Minutsørgeskud. Ethvert skud gav ekko fra det ene fjeld til det andet, og den sidste hule lyd som hørtes, mindede os om, hvad vi havde tabt. Hvil rolig, du vor fader og lad din fredelige ånd svæve over din søn!

Kl. 12 blev alle signaler og gøser hejst tillige med flaget på hel stang, og glædens skud blev hørt for vores nye konge; ønsker om held og lykke i hans foretagelser lød fra alles læber i et hurra-råb. Fredrik! elsk dine undersåtter som din fader; elsk freden som han, og lad ikke købte hoftrælle med deres smigreri få adgang til dit hjerte. Men stol som din fader på dine undersåttene, da skal de velsigne dig, og deres lykke vil være din“. Christopher- sen har samme tale, ordret, blot med en misforståelse af myto- logien; han lader den døende konges sidste tanke gælde „os“, Dianas mandskab og lader dette lukke kongens øje. Han for- tæller lidt mere om ceremonierne. Til ære for den døde blev „alle ræerne braset i kryds og pik“; til ære for den nye konge blev de „braset i firkant“, dvs. de blev stillet henholdsvis skråt og vandret. Vi må ikke smile ad talens højstemte patos, vi må sætte os ind i situationen, for hvilken den er et rørende ube- hjælpsomt udtryk: Det blev sagt på et lille svagt skib, overladt til sig selv i fjern og fremmed havn, under ubrydelig blokade og overfor en uigennemskuelig fremtid. En episode, som kap- tajnen rapporterer, har symbolsk perspektiv: Han har fra kon- sulen fået en matros sendt ombord, en ung mand Henrik Jør- gensen, født i Haderslev; fra barken *Harmonien* var han bleven efterladt syg i Venedig; på egen hånd havde han slået sig igen- nem, indtil franskmændene tog ham; han deserterede, lod sig i fuldskab hverve af spaniolerne, deserterede påny og søgte ly på en dansk koffardimand. Spaniolerne vil hente ham med magt, men konsulen skaffer ham ombord på Diana, „og siden har ingen spurgt efter ham“. Således reddede orlogsmanden Diana også den norske Sandberg og hans nødstedte kammera- ter. Orlogsflaget betød sikkerhed og fristed for andre; det betød souverænt gebet. Men hvorlænge for besætningen selv?

4. *Diana under det spanske oprør*

Om den 19. sept. 1807 noterer Riber: „Hermed ender denne journal, da jeg ikke videre vil anføre, thi samme kunne ikke rummes i denne bog. Men jeg vil blot antegne det vigtigste, som er passeret i vores politiske stilling, samt om revolutionen og

krigen mellem Spanien og Frankrig; tillige kort indhold om de øvrige krigsførende magter“. Til disse optegnelser, der fylder over 40 sider, og som til at begynde med er månedsoversigter, slutter sig en kort beskrivelse af Cartagena set med en sømands øje. Det er ikke dagbogsoptegnelser, men referater. Enkelte samtidige notater på løse papirer er bevaret mellem Ribers efterladenskaber, således daterede uddrag af avisefterretninger og rygter; enkelte mere personlige vil senere blive betragtet. Cereemonien ved tronskiftet 1808 omtales på to vidt adskilte steder.

Under maj 1808 hedder det: „Nu begynder det vigtigste“, og hermed menes det spanske oprør mod Napoleon. Dette startede som bekendt den 2. maj i Madrid og bredte sig som en ild over provinserne, i Cartagena udbrød det den 13. maj. På fregatten hører man skrig og skrål fra byen, og om natten ses opheidsede folkeskarer storme afsted i fakkelskær; der foregår blodige oprin, høje civile og militære personer myrdes; de franske konsulers hus stormes, og det kejserlige våben rives ned; de selv flygter og når ad omveje Diana, hvor de – if. skibsjournalen den 23. maj kl. 3½ – søger ly. „Pøbelen“ erfarer det og truer skibet, militæret hindrer den i at bemægtige sig våben og entrefartøjer, men fregatten sættes i fuld forsvarsstilling, kanoner og håndskydevåben lades, og begge chalupper, chefens og „travalje“-chaluppen, patrouillerer. Om natten gives der en deputation af civile og militære myndigheder adgang – if. skibsjournalen var det en enkelt officer, der kom to gange –; man forlanger garanti for, at Diana ikke vil søge bort; kaptajnen lover det på æresord, men føjer til, at ethvert forsøg på at nærme sig i fjendtlig hensigt vil blive mødt med ild. Hermed er man tilfreds, og konsulerne forbliver uantastede ombord. Dog, et par uger efter, den 11. juni, blusser oprøret op påny; en ny deputation forlanger dem udleveret; kaptajnen nægter det først, men tillader derpå forhandling med konsulerne; kun hvis disse selv erklærer sig villige, vil han tillade, at de forlader skibet. Alt dette satte naturligvis mandskabet i spænding; de har stået i forskibet og lyttet, og hvis de ikke har forstået ordene – talte man spansk, engelsk eller fransk? – er det blevet dem forklaret bagefter. Christophersens og Ribers beretninger afviger i detaljer, men i

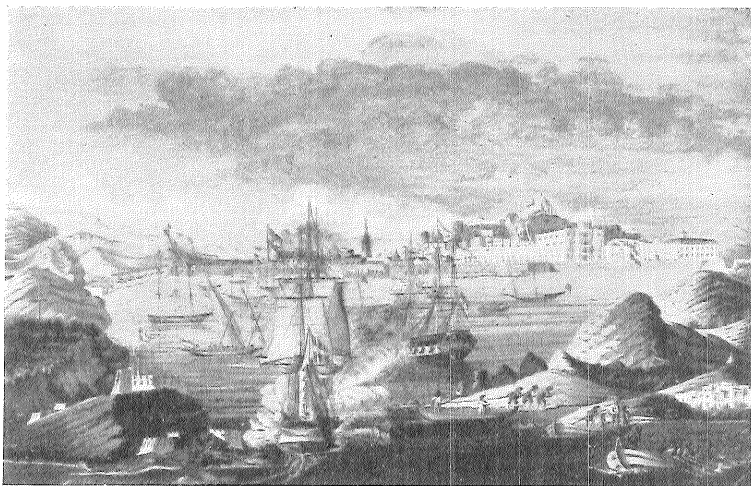

Fig. 4. Orlogsfregatten „Diana“ under indsejling i Cartagenas havn september 1807 (se beskrivelsen i teksten). – Gouache af N. J. Pedersen; 26.7 × 39.4 cm; papir opklæbet på egetræsplade. – Handels- og Søfartsmuseet.

hovedsagen stemmer de med skibsjournalen og kaptajnens rapport. Det synes klart, at der har stået strid i kaptajnens bryst mellem hvad æren krævede og hvad den hårde nødvendighed påbød. Christophersen skriver: „Henimod midnat meldte chefchaluppen, at et spansk fartøj med officerer i, bad om tilladelse til at komme ombord; kaptajnen gav sit samtykke. Da de [kl. 1½] var kommen ombord, forlangte de de franske konsulers udlevering, fordi at dette var det eneste middel til nogenledes at standse pøbelens voldsomhed. Kaptajnen svarede dem et kort „Nej! jeg vover til det yderste; konsulerne har taget deres tilflugt til mig, og jeg har lovet dem fuldkommen sikkerhed, og mit løfte er mig helligt“. De spanske officerer tav et øjeblik, hvorefter de forsikrede kaptajnen, at hvor meget de end følte sandheden af hans svar, var der dog virkelig intet andet middel til at stille pøbelens rasenhed; de bad kaptajnen betragte følgerne; de lovede tillige på deres æresord, at de franske konsuler ikke skulle ske nogen overlast på deres person. Kaptajnen svarede: „De har mit første svar, dog overlader jeg det til kon-

sulerne selv, om de vil blive eller ikke. Bliver de, forsvarer jeg dem til det sidste“. De spanske officerer bad nu om tilladelse til at gå ned i kahytten til konsulerne, hvilket blev dem tilladt. De taledede nogen tid med dem, og endelig besluttede de selv at gå med dem i land. Dog til deres sikkerhed måtte de tvende officerer underskrive et papir, som kaptajnen forelå (!) dem. De steg nu ned i fartøjet, og blev ført op til fæstningen Monte Galero; vi så ombord, de steg i land“. Der følger et øjebliksbillede, en H. C. Andersen værdigt: „Faklernes skin lyste for dem ved vandringen op ad fjeldet; lidt efter lidt forsvandt skinnet mellem bjergene; mørket omgav det hele, og en tavs stilheds bedrøvelse blev for os tilbage“. Riber beretter nøgternt, i fuld overensstemmelse med skibsjournalen, at deputationen, foruden de 2 officerer, omfattede 2 af rådet, 2 af municipalitetet og 2 af borgerne; deres forlangende „i regeringens navn“ lød, „om de 2 konsuler ville følge med til en af fæstningerne, hvor de kunne være i sikkerhed for at overfaldes af folket, thi hvis de ikke gik med, da kunne fregatten ikke være i sikkerhed for at blive stormet, da de ikke kunne modstå folket at bemægtige sig castillerne (!), hvorved vores chef indså, at vi derved var udsat for største farlighed, så vores chef nødtes til og lade dem følge med, dog på konditioner, at samme herrer måtte give deres æresord på, at konsulerne skulle være forsikrede livet“. Der kan ikke bebrejdes nogen noget i denne episode, der varede en halv time, og som fra alle tre sider fik et så tiltalende ridderligt forløb. Det spanske løfte blev holdt. Godt et halvt år efter, den 10. jan. 1810, konstaterer Christophersen, at de franske konsuler blev bragt i god behold fra fæstningen til en italiensk brig, der førte dem bort.

Man måtte indrette sig efter forholdene også på anden måde. Diana, den kgl. danske fregat, på fransk side, måtte – også opfordret af den danske vicekonsul – salutere til ære for det spanske oprør mod de franske; det skete, som kaptajnen rapporterer, af „politik“, eller som Riber siger „for at stille pøbelen tilfreds, for ikke at blive overfaldet, da vi formodede, at samme ville give dem lidet tro til os igen“. Man måtte, hvis man gik i land, bære den røde kokarde, „en rød lap, der var klippet i takker“,

siger Christophersen, ellers blev man, hvad der hændte et par af officererne, vist tilbage; proviantforvalteren blev arresteret i land og sad i 2 døgn, til kaptajnen fik ham fri. Ikke uden grund udbad chefen sig en forholdsordre fra gesandten i Madrid. Vanskelighederne tog til. Endnu i juni 1808 kunne Diana, der var begyndt at trække vand, blive kalfatret af folk fra det spanske værft, men hen på efteråret ængstes kaptajnen for, hvad der vil ske, hvis rygten bekræftes, at de spanske tropper under marquis de la Romana var bleven beskudt, da de forlod Danmark. Hans ængstelse var begrundet. I november meddeler konsulen i Alicante, at Diana efter guvernørens ordre fremtidig skal behandles som fjendtligt skib og just som repressalie for desarmeringen af de spanske soldater i Danmark. Ganske vist sender guvernøren i Cartagena ordren retur, „da man ikke vidste om nogen krig med Danmark“, men få dage efter truer han med en forsmædelse, der ikke var forudset og heller ikke blev tålt. Den 23. november 1808 meddeler den danske konsul i byen „til underretning“, at der var givet ordre til at sikre fregattens forbliven ved at „borttage ror og sejl“, samt til at lade optage et inventarium over godset ombord [åbenbart udtryk for, at man regnede med tyvagtig underhåndsfjernelse af ting]; han havde protesteret og kaldt det „skandaløst og alt for fornærmende for Deres og officerernes ære“, chefens allerede afgivne æresord måtte være nok; han spørger, om kaptajnen ønsker, han skal foretage skridt. Denne svarer omgående under samme dato med følgende værdige brev, hvormed han tager sagen i sin egen hånd, og som han må have gjort besætningen bekendt med, siden Riber kender det og siger: „Det blev, som der burde at svares, Nej!“ Brevet lyder: „Jeg har modtaget Deres skrivelse af D. D. Til gensvar tager jeg mig den frihed at sende Dem dette, som jeg beder Dem forelægge for hr. guvernøren: Enhver kyndig sømand vil let kunne indse, at jeg i fregattens nuværende stand ikke kan blive sejlklar i 24 timer.

Betræffende den genstand om borttagelsen af fregattens ror og sejl, må enhver retskaffen officer indse at være en fornærmelse for det danske flag, som ingen ærekær officer bør eller kan tåle, og at dette aldrig kan ske, så længe dansk flag og vimpel vajer

på fregatten. Angående den inventaire-liste på det gods, som findes i fregatten, vil den stedse følge samme.

Ifølge ovenstående vil enhver militær indse, at mit æresord – atter givet – vil være tilstrækkelig nok for at sikre fregattens blivelse her i havnen. Iøvrig har jeg kun at bemærke, at sådant forslag som ovennævnte ville aldrig blive givet nogen nations orlogsmænd i Danmark, selv i krigstider.

Dette er min urokkelige beslutning, som kan tjene til vejledning for, hvad regeringen i fremtiden skulle agte at foretage sig i henseende til fregatten“. Meningen er klar: Chefen er parat til det yderste, han sprænger hellere Diana i luften end tåler det tilsigtede. Svaret virkede, der blev ikke tale om at fjerne sejl og ror. Diana var på forhånd afskåret fra at søge bort i smug, og tanken om underhåndsfjernelse af ting var det under kaptajnens værdighed at diskutere. Under samme dato sender han med den russiske gesandt, der just forlader Spanien med skib fra Cartagena, kopi af konsulens brev og sit eget svar, idet han forebringer følgende, som åbenbart er skrevet i sidste øjeblik og i hast: „Deres kgl. Maj. vil allernådigst tillade mig, jeg allerunderdanigst sender Deres Maj. medfølgende 2 kopier for at give Deres Maj. underretning om min forandrede stilling siden min sidste rapport af d. 21. nov. Da fregatten i det øjeblik, jeg modtog konsul Fausons brev, allerede var under sejl, så vover jeg allerunderdanigst at søge Deres Maj.s nåde for indlæggelsen af disse 2 kopier“.

Fregatten, som allerede var under sejl, er – naturligvis – ikke Diana, men den, på hvilken den russiske gesandt befinder sig.

Situationen bliver imidlertid stedse mere spændt; den indtrådte fredelige forståelse mellem Spanien og Storbritannien åbner havnen for engelske orlogsmænd, og Diana ligger bestandig med skarpt i kanoner og håndskydevåben. Kaptajnen gør sit mulige for at holde mandskabet i humør. Han sørger for god forplejning, og da Cartagena er udspist, rejser han på indkøb til Alicante. Han lader jævnlig udskænke vin og „extra brændevin“, og Riber digter 1809 den tidligere nævnte vise dertil, af hvilken vi anfører et par vers:

Her os farer ofte truer,
 og vor skæbne synes mørk,
 så vi derfor frygtsom gruer;
 livet lignes ved en ørk.
 Ja, vor fagre tid bortgår
 og de bedste ungdomsår.

Men hvad nytter det at grue,
 for at skæbnen er ublid;
 livets bane vi kan skue
 ofte jo forandrer sig.
 Lad os derfor være glad
 for at glemme al vor kval.

Lad os enige kun være,
 lad os nyde druens saft . . . .

Vi med mandig mod og glæde
 ønsker her til søs at gå
 for mod fjenden at træde
 og med lyst vi mod ham slå.
 Men til fødeland at gå
 er dog vores sjæls attrå.

. . . .

Der vi nyder glade dage,
 og de muntre være må;
 der skal ingen trængsels plage
 os ej nogensind' må nå.
 Derfor: Klinker, stemmer i,
 glædens skål den tømmer vi.

Riber fortæller om anden underholdning ombord, endnu St. Hansdag 1808 spillede man således en „komedie“. Dog, den evindelige lediggang sætter sine spor, „absenteringer“ bliver almindelige, og ikke blot det menige mandskab, også enkelte af de laveste rangklasser, søger tjeneste hos spaniolerne eller hos fjenden. „Vi ligger her i største fare for at blive krigsfanger . . . I største kedsommelighed, da vi ingen breve eller efterretninger kan få fra Danmark. Heller ikke kan vi vide, hvordan det vil gå os“; det vækker sensation, da en af officererne får brev. Efter nytår 1809 tager rømningerne forstærket fart, man

deserterer i flok, 6 og 11 sammen, fra Diana kan de deserterede ses på fremmede skibe. Endnu i sept. 1808 aflægger en spansk admiral visit, og fra land beder man om at låne „musikken“, da garnisonens egen er afkommanderet, men snart bliver det kendeligt, at det er på englænderne det kommer an. Engelske orlogsmatroses på landlov huserer i byen og forgriber sig endog på en spansk officer, hvorved en af dem selv blev dræbt, og i marts 1809 forudser Riber, at englænderne vil besætte kastellet; om Dianas folk da vil blive spanske eller engelske krigsfanger synes usikkert, „det sidste ønskede vi helst, da vi derfra dog håber at blive udvexlet igen“. I Spanien, selv på Diana, tør man næppe lægge sig til at sove af frygt for pøbelen, som „da ville mishandle os på det grusomste, thi de giver ikke en eneste mand pardon“. Rygtet siger, de skal skydes eller hænges eller i „presang“ og blive ihjælslået sammen med de forhadte franske fanger. Kun en fransk sejr kan redde dem fra det „fængsel“, som fregatten nu synes dem at være. Ikke blot deres egen, også fædrelandets skæbne bevæger dem. Også om dette svirrer både onde og gode rygter. I april 1809 hedder det, at Danmark har sluttet fred med England og vil få flåden tilbage: „Det ville virkelig være en inderlig glæde og vores største interesse, at vi kunne sejle herfra“. Samtidig fortælles imidlertid, at Fredrik VI er afsat og Ponte Corvo udnævnt til konge af Danmark, og dette rygte nåede højt op. Da den danske konsul melder sig med lykønskning hos den nye guvernør, afvises han, guvernøren „kender ingen dansk konsul, og Danmark er ikke mere under dansk regering“. Det varslede ondt.

Til alt andet kommer sygdom. Samtlige officerer bortset fra chefen bringes successivt syge i land, desuden selve skibslægen; 9 af mandskabet må på hospital af „venerisk svaghed“, de spanske piger har altså på deres maner gjort de fremmede afbræk. Riber søger sine sensationer fra Dianas dæk, han noterer sig et skib, der ankrer op lastet med „slaver“ og et andet, et „tyrkisk“, lastet med „fruentimmer“ bestemt for kejseren af Marokko. Riber i maj 1810 og Christophersen enslydende, men under dato af december 1809, hvad der vistnok passer bedre, skildrer stemningen: „Et år er atter henrundet, vanen og den

lange tid har dæmpet noget af de heftige lidenskaber, som før beherskede os; nu mørk rolighed er kommen i stedet. Til at opmuntre noget det nedslagne sind bortdrev vi tiden indbyrdes med uskyldige lege. Tiden, som udsletter alt, bortjog fra vore tanker de sidste begivenheder, som skete ved oprøret; vi troede os nu i sikkerhed. Munterheden lod sig igen tilsyne i enhvers ansigt, vi sladrede om alt, hvad håbet kan indgyde. Dette gjorde den ene glad med den anden, og vi følte kun halvt kedsommelighedens lænker, da pludselig et øjeblikks hændelse nedrev den hele bygning, bygget på fantasiens vinger“. Synet var Diana, der forlod arsenalet under spansk flag. Men der skete større ting.

5. *Diana beslaglægges. Krigsfangenskab*

Under den 26. sept. 1809 noterer Riber: „Endelig opnåede vi den beklagelige tid, da vi måtte forlade vores meget uheldige fregat Diana“. I juli var der indgået alliance mellem Spanien og England, og dermed rykkede det uundgåelige truende nær. Vi har chefens rapport af 7. oktober, skibsjournalens saglige meddelelse, Ribers korte beretning og Christophersens lyriske situationsbillede. Om morgenen – klokkeslettet angives forskelligt – ankommer konsulen med hilsen fra guvernøren, der ønsker at tale med chefen. Denne ifører sig galla, og de to herrer går i land; kort efter – if. skibsjournalen kl. 12 $\frac{3}{4}$ – returnerer chefen alene, kalder alle mand agter og holder denne tale, idet „hans ansigt fortrak sig i mørke folder“: „Børn! Spanierne skal have erklæret Danmark krig, vi bliver altså krigsfanger“. Ved dette ord: krigsfanger fo’r en kold gysen over os, og den ene så med tavshed på den anden; kun tanken om en bitter fremtid lod sig til syne i enhvers ansigt. – „Men, blev han ved, jeres tøj får I lov at beholde, det var alt, hvad jeg i dette øjeblik kunne gøre for jer, men lov mig blot, at I vil være rolige og stille“. Et stumt buk var vores svar. Nu blev der udgivet med chefens tilladelse en dobbelt portion vin til os, hvilket enhver udtømmede med den største rovbegærlighed, og den krigeriske bitterhed hørtes af enhver dansk over de spanskes uforskammethed. Forgæves lød ønsket fra alles mund: Gid vi dog først måtte have nydt den

glæde at vist (!) de spanske kujoner, hvorledes den danske mands kanonmanøvrer bruges i en dansk orlogsmand. Men desværre det kunne ikke opfyldes. — Kl. 12 middag kom 2 barkasser fra arsenalet med en del officerer og 50 soldater, som besatte skibet. Kl. 1 [if. skibsjournalen kl. 2¾] så vi med tavs forbitrelse det danske flag og vimpel blive strøget og det spanske hejst igen, hvorefter de befalede os, at vi skulle forføje os ned i barkasserne med vores tøj, hvorefter de bragte os ombord i en spansk fregat *St. Sebastian*, der lå som vagtskib på rheden“. *Vi* er det menige mandskab og de lavere rangklasser; „officererne [samt 1. styrmand m. fl.] kom i land“.

Kaptajnens rapport og skibsjournalen bekræfter rigtigheden af fremstillingen med tilføjelse af, at officererne, der blev krigsfanger på æresord, fik lov at beholde deres sidevåben og kunne bevæge sig frit i by og omegn. Rapporten forklarer, hvorfor han den 26. sept. ikke havde haft noget valg: Diana lå fortøjet til kaj og ankre, „stængerne var strøget og sejlene frataget“ [dvs. magasineret], på 3 sider lå svære spanske orlogsskibe, fra kastellet pegede kanonerne truende. Han betoner, at fregatten er „i komplet stand“ og provianteret for flere uger frem i tiden. Ældste løjtnant af dem, der ikke var syge [det var if. skibsjournalen ltn. Blom], havde fået skibets nøgler med ordre til at „åbne“ på spansk forlangende. Han tilføjer: „Om jeg mindes ret (!), har denne officer taget en kvittering, at fregatten er afleveret i komplet stand“.

Fra nu af er der ikke mere tale om Diana, men blot om dens besætning, og denne har ikke længere samme skæbne, men en forskellig efter rang. Den bliver delt i 3 grupper, som vi vil følge hver for sig.

Om det menige *mandskab*, der nu talte 50 mand, fortæller Christophersen: På *St. Sebastian* blev deres i sig selv sørgelige forfatning „endnu forøget ved det at være sammen iblandt skabninger, der vovede at kalde sig mennesker. Tyveri forenet med det største svineri, hvis beskrivelse ville frembringe afsky og ækelhed, hvilket er hovedtrækkene i den almindelige mands karakter, forenet med 2 hoveddyder, som de kalde guds frygt og mod. Det sidste består i at komme bag på ven eller fjende

Fig. 5. Hans Bertel Riber (1789–1850), købmand og brændevinsbrænder i Svendborg, 3. styrmand ombord på orlogsfregatten „Diana“ under rejsen til Algier og Cartagena. – Portrætmaleri af Berth, Svendborg 1849; 32 × 26 cm. – I familieej.

og stikke ham med en kniv, og efter sådan gernings fuldbyrdelse udøver de den første ved at falde på knæ for det første bedste Mariebillede, og i samme øjeblik ransager de ovenikøbet deres sidemands lommer. Sådanne mennesker var det, vi levede iblandt“. Intet under, at 11 mand få dage efter fulgte opfor-

dringen til at træde i engelsk tjeneste, og at 15 næste dag tilbød sig, men uden held, da englænderne ikke manglede flere folk; det var tilsammen halvdelen af de 50. En underbefalingsmand og en matros måtte hjælpe spaniolerne at tiltakle fregatten. — På fangernes begæring flyttes de en måned efter, den 25. okt., til prison i land og anbringes i et „kanonbådehus“ i forstaden St. Lucia. Christophersen beskriver det som „et fuglebur eller jordhytte; et vådt lergulv, gamle nedfaldne fugtige mure var det første vore øjne dvælede på; dernæst på 3 brædder, henslængt løse på et par skamler, en grov madras, indstoppet med råddent hø og halmstilk, et par lagen, meget gamle, med lige sådant et tæppe, var vores bestemte senge . . . Men det som forøgede vores kummer var den slette behandling og medfart. Under vagt af 4–5 soldater måtte vi selv hente det vand, vi drak, og et vrimlen af en del lasede gadedrenge ledsagede os med deres idelige vivat-hurraråb, stenkast og flere bespottelser både frem og tilbage. Ville vi selv forsvare os imod dem, anklagede soldaterne os, og vi blev straffet med at komme i bøjen, enten med hænderne, benene eller hovedet“. De sad sammen med franske fanger — if. en anden meddelelse 3000 — og „pøbelens had til de franske og deres allierede opflammedes så skrækkeligt, at de endogså samlede dem i store hobe på hjørnerne i tanke om at strømme ind i prosangen (!) og ødelægge alle fangerne, så vi ej kunne sove roligt, thi enhver lyd, vi hørte, gav os tanke om vores sidste tilværelse“. Heldigvis griber øvrigheden ind; kavalieri forhindrer med blanke våben „deres barbariske hensigt“. Beretningen ender: „Brødre, venner! så mangen af eder er for det meste misfornøjet med eders stilling her i livet. I ønsker og higer efter et højere, og ingen af eder føler den kostbare gave, I besidder, nemlig frihedens. Snart i 3 år har vi sukket under åget“. Med overraskende bitterhed vender han sig derpå endog mod tilstanden ombord, hvorover vi ellers ingen klage hører: „Fra den første dag vi betrødte korvetten forsvandt friheden. Vi hørte kun eder, forbandelser og udskending (!). Vi sukgede og tav. Venner, som kommer engang at læse dette, I vil vist føle vores elendighed, ja en tåre i eders øje vil være en lindring og en blid følelse for vores ustandne lidelser“.

St. Sebastian og „fugleburet“ betegner et foreløbigt lavpunkt, fra nu af blæser en tid lang blidere bølge. De flyttes ind på „Søhospitalet“ i selve byen, hvor de derpå sidder sammen i et års tid, dog ikke indespærrede. De får bevægelsesfrihed, og er „så heldige at blive bekendt med en tysk købmand; han antog sig vor skæbne og forskaffede os arbejde“. Lønnen overstiger de fattige dagpenge, som spanierne udbetalte fangerne, og således kunne de trods al elende „ret kalde sig lykkelige mennesker“. Om søndagen foretager de fælles udflugter til omegnens bondebyer; de betragter „med største opmærksomhed det spanske landlevned og den skønne natur, som her i disse egne ret viser sig i sin fulde glans“. Der er frugt af al slags og vinplantager; de oplever vinhøsten og „vinsyderiet“ og beundrer alt, „som naturens fromme fader så kærligt haver skænket“. Dog også i denne idyl lurer slangen under græsset. En søndag, da de har iagttaget silkeavlen og fulgt processen fra afvikling af ormens spind til farvningen af den færdige tråd, og bag efter på en bondegård forfrisker sig med uskyldig leg og et glas vin, overfalder de af en flok berusede „blodhunde“, der stikker med kniv; først indgriben af en fornem herre til hest redder dem, omend med sår både i arme og ben. Håbet vågner påny, da det i juli 1810 rygtes, at de skal sendes hjem; endog de fremmede officerer forsikrer dem derom, og alle glæder sig til gensynet med „det elskede fødeland“. Det bliver til intet; de føres sidst i august, den 25., ombord på en spansk tredækker og transporteres til fæstningen Port Mahon på Minorca, som kaldes „Lazarettet“. Den korte strækning i storm tager 14 dage, og hvad der venter dem er et koldt og nøgent stengulv mellem tykke mure og jernbeslagne døre. Så primitive er forholdene, at de „hvis nødvendigheden krævedes, måtte bruge vinduet til vores hjælp, hvilket førte ned til en dyb afgrund“; fangevogteren er en „blodsuger“, der tager dobbelt pris for brødet. „Hvis ikke forsynet også her havde taget del i vores nød og rakt os sin milde og faderlige hånd“, ville „skæbnens lænker“ være blevet for tunge. Det var, som vi skal høre, kaptajn Meyer, der havde ført forsynets hånd. En engelsk officer afhenter sidst i september fangerne, men skibet viser sig at være det engang danske *Norge*, hvilket gjorde

et „gyseligt indtryk på os alle“. Opfordringen til at træde i engelsk tjeneste afviser de og sættes derpå under bevogtning, indtil man har set, at de er „ordentlige og føjelige“; at de kun forplejes med indskrænket ration, klager de ikke over, „thi – hedder det resigneret – vi var ikke vant til nogen stor“. I Gibraltar, hvortil de ankommer den 9. oktober, må de vente længe og ser imens „med tavs forbitelse“ Diana komme og gå. Selv afgår de den 14. dec. i konvoj på den engelske brig *Hermine*. I en langvarig julestorm springer skibet læk og må repareres i rum sø, de kommer bort fra konvojen og kan ikke bestemme deres position, de tror, de er i Kanalen, men ligger under Irland. Den engelske officer bliver ængstelig: „Han gjorde en hel prædiken for os og forsikrede os på hans ære, at vi blev ført lige hjem til Danmark, når han blot havde meldt sig i Portsmouth; thi han frygtede for, da vi var så langt nord efter, at vi skulle bemægtige os briggen og gå til Norge med den, hvilket virkelig også havde sket, hvis vi blot havde haft en styrmand iblandt os, som havde været farvandet bekendt“. Fra Cork i Irland afgår de den 14. januar 1811, konvojeret af den forhen danske *Rota*. I Plymouth erfarer de, at „her var slet ingen danske krigsfanger“ og fatter håb, såmeget mere som den engelske chef erklærer, at alle danske fanger allerede er hjemsendt, men i Portsmouth, hvortil de ankommer 4. febr., rammes de som af „en lynstråle, da vi blev var den lange række af prosangskibe liggende i roveret [dvs. reviret, flodmundingen], hvoriblandt var et ved navn *Neiger*, hvor der var 350 danske eller norske“. Under suk og bøn til Gud om tålmodighed sættes de selv ombord på fangeskibet med ordre til at søge sig en plads; et bekendt ansigt søger de forgæves. Til alt andet kommer for Christophersens vedkommende en smertefuld gigt, som ikke vil vige trods al de engelske lægers flid; han „ønsker ikke mere at leve“. Angivelig lå de 40 mand derpå fast i Portsmouth „1 år, 6 måneder og 6 dage [dvs. til 10. aug. 1812], til kaptajn Meyer kom rejsende fra Spanien til England i hensigt at rejse lige fort til København, men da han blev underrettet om, at hans folk endnu sad her i fangenskab, fik han strax det indfald tillige med præsten Rosing hos den engelske regering at søge om vor frihed, hvilket og strax blev

ham bevilget“. De modtager hans brev derom, som de læser „utallige gange“ og med „ubeskrivelig glæde“, desuden penge, 7 shilling per mand. Afrejsens „lyksalige dag“, den 10. juli (!) oprinder, Dianas folk kaldes til faldrebet og mønstres, før de går fra borde. Christophersen har købt en stor kiste og forsøger i den at smugle en „god ven“ med, som imidlertid er for stor og må erstattes med en mindre person (denne bliver forøvrigt siden opdaget og må efterlades). Selve afskedsscenen skildres således: „Her flød en tåre både af glæde og medlidenhed over vore tilbageblevne medbrødre, da både gamle og unge steg op på rælingen for at ønske os en lykkelig rejse, som endtes med 3 gange hurraråb, og den sidste lyd blev kvalt i en tårestrøm fra oldingens dunkle øje. Vi gensvarte med ligeledes 3 gange hurra, medens lyden af klarinetter, valdhorn og andre instrumenter bortfjernede os af hinandens øjensyn“. De har lovet de tilbageblivende at virke for dem, når de kommer hjem. Etapperne på den videre færd er følgende: Da de den 15. juli ankrer ved Chatham-Sheerness på Themsmundingens sydlige bred, får de en sidste forskrækkelse. Ganske vist beundrer de „det skønne land, besat med frugttræer, haver, lysthuse m. m.“, men i stedet for at sejle videre, bliver de sat ombord på det berømte eller berygtede fangeskib *Bahama*, hvor de forefandt 916 landsmænd, men kun få bekendte og ingen plads. Fortvivlede henvender de sig angivelig til præsten i London, der strax trøster med brev og penge (4 shilling): de behøver ikke at være urolige, det er en fejltagelse. Alligevel varer det en måned, inden de transporteres bort. Over Yarmouth sejler de i konvoj og ankrer den 24. aug. 1812 foran Göteborg. Her kaldes de ombord på den konvojerende orlogsbrig, der samtidig giver ordre til afsejling; de opfordres til at tage engelsk tjeneste; da de afviser, bliver chefen meget vred og slænger deres pas til dem med ordene: „Nu er I frie og kan gå i land, når I lyster, men fartøj kan jeg ikke undvære“. Hvis ikke en svensk båd var kommen til, var han sejlet med dem. I Göteborg tog den danske konsul, der selv havde siddet i prisonen, sig af dem. På grund af modvind måtte de vente og tilbragte et par nætter i høstakke; først den 31. august er de i Helsingør, hvor de beværttes med brød og brænde-

vin. Under ledelse af en officer kører de på 7 vogne til København, og gennem Østerport „lige til Gammelholm, hvor vi blev mønstret og afleverede vore kontrabøger. Hvorefter – hedder det nøgternt – enhver gik til sit“. De var da 34 mand. Alle-rede den 4. sept. blev Christophersen, hvis gigt som ved et trylleslag forsvandt, da han betrådte fædrelandets jord (omend den, som han tilføjer, senere kom igen) angivelig udkommanderet med en kanonbåd i egenskab af regnskabsfører.

Christophersens „dagbog“ bærer tydeligt præg af erindrings-forskydninger. Han og hans kammerater fra Diana kan ikke i juli 1812 fra skibene i Chatham have skrevet „et brev tilbage til pastor Rosing i Portsmouth“, eftersom denne da allerede havde været bosat i Danmark over et år. Christophersen for-vexler Rosing med en anden, der ikke var præst og ikke boede i Portsmouth, men i London, og om hvem vi skal høre nærmere. Rosing havde de derimod tilskrevet fra Portsmouth, da de i februar 1811 ankom og blev sat på fangeskibet. Han havde derpå i maj 1811 foretaget en inspektionsrejse til Portsmouth og efter returneringen til London talt med „deres officerer“, dvs. næstkommanderende, premierløjtnant Wulff og hans led-sager, der da passerede byen på vejen hjem. Han indgav da en forestilling til Generalkommissariatet i København, idet han betonedede, at Dianas folk „havde lidt særdeles meget“ (hvorved der tænkes på den spanske prison, som de fortalte om på fange-skibene), og at de stadig led nød, hvorfor han foreslog at tildele dem – foruden de normerede dagpenge – 1 £ forlods, hvilket skete. Denne Rosings aktion, der helt ligger på linje med hans årelange karitative arbejde for de fangne landsmænd, har ingen forbindelse med kaptajn Meyers, der først kom til England i maj 1812 og på vejen ikke berørte Portsmouth, da han gik direkte fra Plymouth til Themsmundingen og først der hørte om sine folk. Vi vender tilbage til hans rapport. – Også på andre punkter fremgår det, at Christophersens meddelelser ikke er samtidige dagbogsoptegnelser. Beslaglæggelsen af Diana i Cartagenas havn henlægges til den 26. aug. 1810, altså med fejl både i år og måned; det skete som vi ved den 26. sept. 1809. Han regner med et ophold i Portsmouth på 18 måneder og

6 dage, hvilket ville give den 10. august 1812, men hævder alligevel, at de forlod stedet den 10. juli. Det kan tilføjes, at det maleriske billede af afskeden fra Portsmouth under klarinetters og valdhorns klang, med den effektfuldt anbragte „oldings dunkle øje“, der fyldes af gråd, minder både om Ribers fantasi-billede af situationen under bombardementet sept. 1807 og om afskeden den 17. juli 1807, som Christophersen for det sidstes vedkommende tillige benytter i sin „dagbog“s første notits.

Underofficerernes og ligestilledes skæbne kender vi fra Riber, selvom denne, som vi skal se, ganske vist havde sin egen romantiske særskæbne. Sammen med 2. styrmand, sejlmager og skriver bringes han ligesom mandskabet ombord på *St. Sebastian*. De skilles dog forsåvidt strax fra dette, som der anvises dem spise-sted i skibets officersmesse; de forplejedes godt, medens mandskabet „levede meget slet“. Samtidig med mandskabet flyttes han og hans gruppe til landprison i forstaden St. Lucia, men „de kom for sig selv i et hus, som var ganske godt“. De udleverede sengeklæder var som folkenes, „nemlig en halmmadras, et dækket og 2 gamle lappede lagen, men da vi havde vores egne køjer med fra fregatten Diana, fik vi dog en ganske god seng“. Den pyntelige fynbo nøjes ikke hermed, han siger: „Værelserne fik vi lidt oppudset så godt som muligt, og vi fik det da ganske ordentligt“. En skildvagt for døren generer, men efter nogle dages forløb fjernes han, og de får tilladelse til at bevæge sig frit. Pøbelen, der støjer i gaderne omkring dem, volder ængstelse; på Diana, siger Riber, „havde vi dog noget at værge os med, så de ikke så let kunne myrde os, men hvad skal vi nu sige. Her må vi leve i største frygt, fare og elendighed, hvor vi intet øjeblik ved os sikker for at blive ihjælslåede“. Værre endnu bliver det i begyndelsen af næste år, 1810, da befolkningens op-hidselse stiger efter budskab om franske sejre. Det påvirker Ribers optegnelser; de omfattende notater om krigsbegivenheder etc. stopper brat med ordene: „Nu vil jeg dels forbigå politikken“. Hans egne fata træder i forgrunden. Allerede i december 1809 forlader han det fælles fangekvarter, flytter ind til byen og boer hos løjtnant Blom; herfra flytter han i marts 1810 til

et eget kvarter og i april hen til proviantskriver P. Eschemose. Siden synes han igen at bo for sig selv; der foreligger en huslejekvittering, lydende på 50 realer, fra efteråret 1811. Han har ført egen husholdning; bag på en ansøgning, der vil blive omtalt senere, noterer han indkøb af spisevarer og lækkerier; således både „socolad“ og „segare“. Foråret kommer, og han nyder det som en ægte fynbo. Han skriver: „Træernes knopper er blevet til småblade, marken står fuld af græs og blomster. Lærkerne hæver sig med lydelige triller op til skyerne. Bierne surrer omkring ørene, kort sagt hele naturen er glad og står i sin yndige orden. O, salige følelse! Håbets stråler opliver i et øjeblik det nedfaldne mod, og strax i et andet nedsynker det des dybere“ etc. etc. Vinteren er forbi, og det er godt, men håbet har atter skuffet, franskmændene, til hvis sejr han fortrøstede sig, kommer ikke. De mest modsatte stemninger oplever han hin majmorgen på toldboden: „Himlen var klar, solen viste sig over fjældene og kastede sine stråler på vandets overflade, hvis bølger skød sig sagte frem etc.“; han hører fra skibene søfolkenes glade morgensang til skaberens ære og løfter selv sit blik mod det høje blå. Da skingrer en bådmandspibe, ud af Arsenalets port varpes Diana, og „den følelse, som i dette minut blev herskende hos mig, kan jeg ikke beskrive. Det var en blanding af forbitrelse og fortvivlelse, som endnu blev forøget ved det, at den ikke kunne ytre sig“. Stedet genfindes hos Christophersen tilligemed en fælles melankolsk betragtning over sømandens (Christophersen skriver misforstående: *menneskets*) farefulde tilværelse i modsætning til de lykkelige landkrabber, der kan „bortspøge deres liv i forretninger og i deres families skød“. For Riber står tiden på Diana nu i forklaret lys: „Vel var det ulideligt, ja mange gange frygteligt, men dog ikke mod vores nuværende tilstand“; de havde trods alt haft glade timer, „sladrede om hjemmet, om udvexling, om alt, hvad håbet kan indskyde“. Men nu! – Han opruller i tanken et billede af den forventningens glæde, hvormed de forlod København til klang af „klarinetter og valdhorn og andre blæsende instrumenter“. Hvor er nu byen, hvor dens „ranke tårne, dens smukke bygninger og alle dens lykkelige mennesker?“ Hvor er flåden? Aske, død,

sorg. Han fremmaner den grædende olding ved sønnens lig og alle de andre sørgende. Han som Christophersen sukker: „Danmark sov og sov roligt, men dens opvågning var skrækkelig“.

Om begivenhederne i København 1807 havde man på skibet forøvrigt fået udførlig beretning i et par breve til den unge løjtnant Thomsen fra dennes broder, den senere berømte arkæolog Christian Jürgensen Thomsen.

6. Afslutning

Efter at de 40 mand den 25. aug. 1810 var afskibet, var der i Cartagena tilbage foruden chefen 2 løjtnanter, 3 styrmænd, oberchirurgen, 1 skriver, 1 kanoner samt 2 underkanonerer, tømmermanden, sejlmaskeren og ca. 10 matroser, der ifølge Christophersen var „i tjeneste i byen“. Disse tilbageblevne kom i september ud for en ny fare: der udbryder „pest“, også kaldet „gul feber“. Herom fortæller både Gerhard Sandberg og Riber. Sandberg, der har sluttet sig til en krigskommissær de Vallaut, flygter med denne og hans familie til Murcia, hvor han efter længere tids forløb modtager spansk ordre til at returnere til Cartagena; han angribes af soten, men kommer sig under behandling af Dianas læge, der ordinerer en „hård kur“; han optages i kaptajn Meyers hus, hvor „jeg nød den faderligste pleje“ og bliver rask. Riber er mere udførlig: I løbet af de følgende par år, siger han, bortrev pesten en tiendedel af byens 60 000 indvånere, enhver der kan flygter, men kun enkelte lykkes det at gennembryde den militærkordon, der blev lagt om byen. Riber følger, som Sandberg, med en familie, hvis navn hans optegnelser ikke nævner, men som vi kender fra hans andre papirer; de indlogerer sig på en gård, men Riber kan ikke modstå fristelsen til at spørge nyt om landsmændene; han erfarer i den pestsvangre by, at hans bysbarn, 1. styrmænd Carl Dreier, er død og sammen med ham adskillige af matroserne – Sandberg siger 10. Han selv angribes, husfolkene slås af rædsel og vil sætte ham på porten; forgæves foregiver han, at der kun er tale om forkølelse; mens han gentagende gange besvimer, og blodet står ham af næse og mund, holder han en tordentale

til de ubarmhjertige om forskellen mellem hedninger og kristne; han får sendt bud efter læge, der foreskriver medicin – recepten ligger mellem hans papirer, den ordinerer bl. a. kinin og cremor tartari – men ingen tør bringe den ind til den syge. Overladt til sig selv hører han lægen spå ham en snarlig død, men naturen viser sig stærkest, han kommer sig, og efter et par ugers sengeleje er han igen på benene og tænker kun med vemod på de 30 rigsdaler affæren har kostet. Den 1. december 1810 må han efter chefens ordre tilbage til staden og oplever en genopblussen af farsoten; han selv går denne gang fri, men 2. styrmand, Andreas Carre, angribes; han kommer sig ganske vist, men hjemfalder til et forbigående afsind, hvis karakter ikke nærmere beskrives. På slutningen af året lysner det, afspærringen hæves, byen får „praktika“ og fejrer det med store takkefester; den 30. december bestiger han med de andre – Sandberg siger, at de var ialt 10 – den bark chefen har chartret, og som bringer dem til Alicante. Derfra går det videre til Gibraltar, hvor den sædvanlige tålmodighedsprøve venter; først da en konvoj er samlet, kan de den 19. februar afgå. På Atlanten overfaldes også de af storme der splitter konvojen. Cork i Irland når de den 25. april, transporteres derfra „på kongen af Englands regning“ til Plymouth, hvor de ankommer den 5. maj og anbringes i Mill-prisonens hospital. I Plymouth opholdes de i 42 dage (Sandbergs meddelelse), og først den 16. juni kan de afgå til admiralskibet ved „byen Nord“, hvormed der menes *the Nore*, den bekendte sandbanke i Themsens udløb. „Her i London blev vore papirer fra den spanske regering undersøgt i Parlamentet, og vi kom igen til skibs herfra den 12. juni“. De følger den normale rute over Göteborg, i hvis nærhed den engelske admiral havde sit hovedkvarter, går i land i Helsingør og befordres på vogne til København, hvor de ankommer den 26. juni. Med ordene: „Den 14. august kom jeg til Svendborg“, ender Hans Riber sin 5-årige Odysse. De store tures tid var forbi.

Styrmand Riber forblev altså sammen med sin gruppe i Cartagena ca. 1½ år efter at det menige mandskab var afskibet til Port Mahon og derfra videresendt til England. På et hængende

hår var han kommen til at dele mandskabets skæbne, men han havde sat kræfter i gang og havde undgået det.

I min bog om prisonen beklagede jeg, at vi ved så lidt om det underordnede mandskabs mere intime affærer, medens vi om officererne, der færdedes frit i land på æresord, ved at mere end én stiftede kvindelig forbindelse og vendte hjem med en ægtefælle. Også folkene fra Diana stiftede bekendtskaber blandt de sorthårede spanske piger; vi har hørt, at følgerne for adskillige var ophold på hospitalet. Hans Riber oplevede sin egen roman og forlod Cartagena med hjertesår. Cifrebogen taler ikke derom, men i hans kontrabog som styrmand på Diana ligger en lok af sortebrunt hår og ved dens side breve og andet, der fortæller en historie. Vi genfortæller den.

Afskedsordene til Cartagena lyder i Cifrebogen: „Nu var altså tiden kommen, jeg skulle forlade Cartagena, som har forskaffet mig i den senere tid så mangen behagelig time. Så gerne som jeg før ønskede mig herfra og hjem til mit fødeland, så gerne ønsker jeg nu at forblive her. Altså tog jeg endelig afsked med mine derværende venner og bekendtere; men med største følelse af kærlighed og med et sagte suk, der trængte sig frem fra det beklemt bryst, sagde jeg dem mit sidste farvel. De ønskede mig lykke og velsignelse. Imidlertid, lev vel, I ulykkelige Cartagenas indbyggere, og tak for hver en time, I har fornøjet mig med og for alt det gode, I har bevist mig. Og skulle jeg engang komme tilbage, gid jeg da må finde eder glad og fri og lykkelig og ikke i den beklagelige tilstand, som da jeg forlod eder. Med tungt hjerte forlod jeg denne af mig elskede by og gik under sejl“.

Dette udbrud er blot en svag afglans af et notat, som er dateret Gibraltar den 24. januar 1812, og altså er nedskrevet umiddelbart efter afrejsen fra Cartagena; det står på et lille kvartark og er udført med kalligrafisk omhu, det indledes med en kunstfærdig slynget initial, i hvilket et J synes at dominere. Det har overskriften *El pensamiento*, der betyder *Stedmoderblomsten* (fig. 6). Det lyder:

El pensamiento

Endelig opnåede jeg mod min vilje den
 beklagelige Tid. Da jeg skulde forlade hin
 ulykkelige men af mig elskede Bye Cartagena
 Betænk med hvilken ængstelig Bekymring
 det overgår følelsen af nogen Ting, som jeg
 i min Levetid har erfaret, at forlade den
 Bye, som jeg elskede højere end min fødeby.
 Der hvor jeg havde så mange, som jeg kaldte nærliggende
 gode Venner og Bekendte, der var forskaffet mig
 i den senere Tid så mange glade Øjeblikke i deres
 ædelmodige omgang og interessante Selskab, hvor
 jeg var agtet og elsket af enhver honnet Familie,
 men endnu det som mest og inderligst krænkede
 mit hjerte som enhver vil bifalde med mig det
 ejer minste fulgjende af Kærligheds paa engang
 at forlades fra en med hvem jeg troede mig dybt
 nær i livet, det skæreste jeg elskede, og elskedes af den
 jeg følte mig blandt de Lykkeligste Mennesker paa
 Jorden inderlig smerte paa engang at blive

Fig. 6. Første side af Hans Bertel Ribers hjertesuk „El pensamiento“ (Stedmoderblomsten), da han forlod Spanien. Dateret 24. januar 1812. Svendborg Amts Museum.

„Endelig opnåede jeg mod min vilje den beklagelige tid, da jeg skulle forlade hin ulykkelige, men af mig elskede by Cartagena. Betænk med hvilken ængstelig bekymring, der overgår følelsen af nogen ting, som jeg i min levetid har erfaret, at forlade den by, som jeg elskede højere end min fødeby; der hvor jeg havde så mange, som jeg kalder virkelige gode venner og bekendte, der har forskaffet mig i den senere tid så mange glade øjeblikke i deres ædelmodige omgang og interessante selskab. Hvor jeg var agtet og elsket af enhver honnet familie. Men endnu det som mest og inderligt krænkede mit hjerte (som enhver vil bifalde med mig,

der ejer mindste følsomhed og kærlighed) på engang at skilles fra den, med hvem jeg troede mig lykkelig her i livet, det kæreste jeg ejede, en elskværdig ven. Jeg følte mig blandt de lyksaligste menneskers tal. O, hvilken inderlig smerte, på engang at blive berøvet al denne glæde, den ven som var mig kærester, det kostbareste af alt, med hvem jeg nu skulle fraskilles, for en tid og kanske for evigt, aldrig får at se mere. O Gud! hvilken fantasia. Tanken om samme ere som dødelige dolkestik i min barm. Nu adieus, Cartagena; jeg ofrer for dig de ømmeste tårer, mit eneste ønske er, at forsynet vil føre mig tilbage. Med et sagte suk, som trængte sig frem fra det beklemte bryst, sagde jeg alle mit sidste farvel“.

Hvem den „kærester“ og „kostbarester“ ven var, ved vi. Blandt Ribers papirer ligger en ansøgning, skrevet på stemplet papir og dateret den 25. august 1810, den dag mandskabet blev transporteret bort (fig. 7). Den lyder:

Exmo Sor Governador de esta plaza

Dⁿ Juan Bautista Rivver, piloto de la corveta Dinamarquesa, y en el dia vecino de esta ciudad, ante V.E. con la mayor veneracion hace presente: Que segun noticias parece hay orden p^a q^e la tripulacion de la espresada corveta sea conducida a la Isla de Mahon, y siendo el exponente catolico, como consta de la adjunta certificacion, y de q^e no es gustoso de servir mas en su potencia, y si servir a N^{stro} Catolico Monarca Dⁿ Fernando Septimo, q^e Dios guarde, como tambien es constante de q^e tiene dado palabra de esponsales a D^{na} Maria Josefa Garcia, ija de Dⁿ Joaquin y de D^{na} Eusebia Garcia, vecinos de esta ciudad, quiere complir dicha palavra y reducir la a verdadero y legitimo matrimonio, y quedar por tal vecino de este pueblo por ello.

A.V.E. Spp^a se digne por su notoria caridad concederle la gracia de q^e quede como tal vecino de esta poblacion, y q^e no se le moleste p^a q^e se vaya con la de mas tripulacion e[n] atencion a lo expuesto, y que quiere sacrificar su vida baxo del pavellon de N^{stro} Catolico Monarca, es gracia q^e espera recibir de la recta justicia q^e V.E. administra.

Cartagena 25de agosto de 1810

Exmo Sor a V.E.Spp^{ca} . . .

Vi oversætter den:

„Hans Excell., Hr. Gouvernøren her på stedet

Hr. Hans Bertel Riber, styrmand på den danske korvet og for tiden bosat i denne by forebringer: Da der ifølge meddelelse synes at være givet ordre til, at mandskabet på nævnte korvet skal føres til øen Mahon, og da ansøgeren er katolik, som det bevidnes af hosfølgende attest, og da han ikke er tilbøjelig til at tjene under dens regime, men hellere vil tjene vor katolske konge Ferdinand VII, hvem Gud bevare, da han desuden fastholder det jaord, han har givet frk. Maria Josefa Garcia, datter af Don Joachin og Donna Eusebia Garcia, bosiddende i denne by, og ønsker at opfylde dette jaord og gøre det til et sandt og lovligt ægteskab og forblive bosiddende på stedet:

så anmoder han Deres Excellence med Deres velkendte næstekærlighed at værdiges at tilstå ham den nåde at forblive her på stedet, og ikke besværes med at drage med det øvrige mandskab, i betragtning af det anførte, og da han ønsker at ofre sit liv under vor katolske konges fane. Dette er den nåde, han håber at modtage af den retfærdige øvrighed, som er underlagt Deres Excellence“.

Attesten for at være katolik er ikke bevaret, men derimod en attest fra Maria Josefes fader, en muremester, der bekræfter, at Riber havde afgivet ægteskabsløfte. På dette tidspunkt synes muremesteren således at have affundet sig med tanken om den fremmede som svigersøn. Det havde ingenlunde været tilfældet fra først af. Maria Josefa havde dengang tilskrevet Riber: „Min højtagede herre! Uden tvivl ville jeg have fulgt opfordringen til samtale, hvis min ulykke ikke havde været så stor. Min familie arbejder på at gifte mig bort, så meget mod min vilje, at alene himlen ved, hvor meget jeg lider. En eller anden har fortalt min familie om vores forbindelse, derfor har jeg i nogle dage været holdt inde [eller: fjernet]. Jeg bønfaller Dem for Guds og min egen skyld at have medlidenhed og ikke glemme mig, siden det er min største trøst, og også beder jeg Dem bevare hemmeligheden, da jeg ellers er fortabt. Send mig ikke noget svar, heller ikke ved tegn nogen hilsen, eftersom jeg ikke vil kunne svare, og des mere vil den, som er Dem hengiven, lide i sit nedbøjede hjerte“. En efterskrift lyder: „Jeg gentager min bøn, hav medlidenhed, fordi jeg er meget ulykkelig, og jeg beder Dem tro, at jeg hellere vil lide døden end gifte mig mod min vilje“. Riber gemte tillige kladden til følgende brev: „Højstærede frøken! At

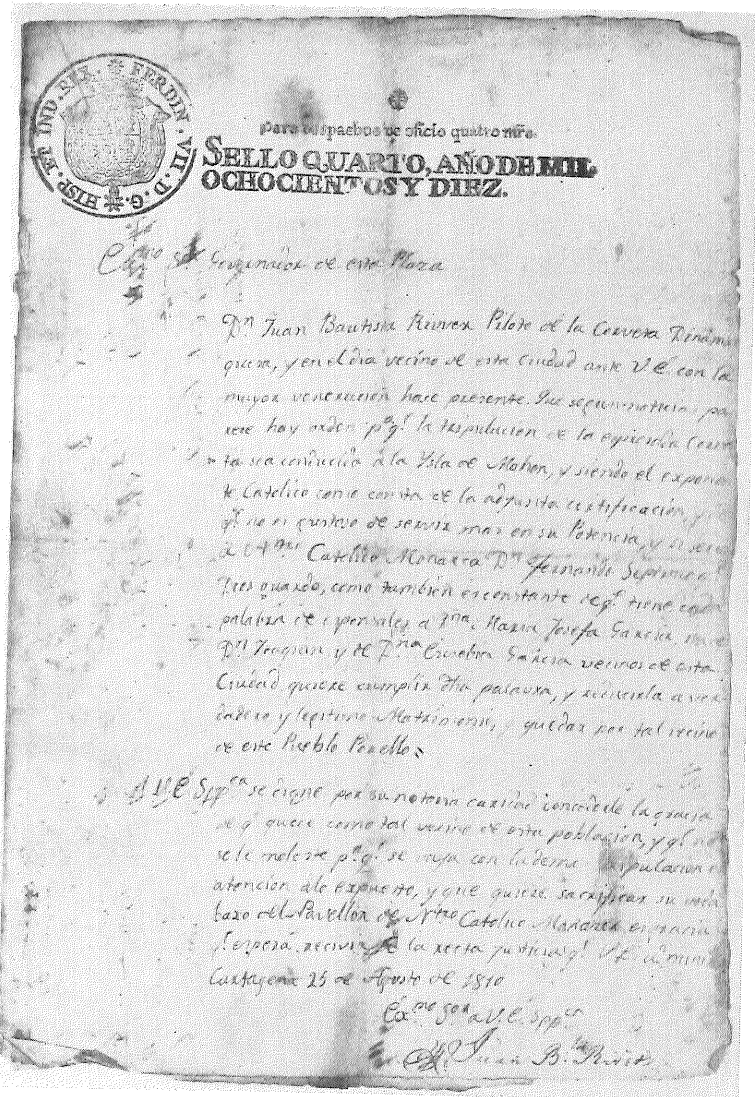

Fig. 7. Hans Bertel Ribers ansøgning til Cartagenas guvernør 25. august 1810, hvori han beder om at måtte forblive på stedet, da han er blevet katolik og agter at gifte sig med Maria Josefa Garcia.

Svendborg Amts Museum.

besvare Deres sidste meddelelse sænker mit sørgmodige hjerte i den mest levende smerte ved at se, hvor store vanskeligheder, der kommer fra Deres forældre, men også min meget yndiges troskab [?]; men De skal huske, at jeg har sagt Dem, at jeg vil have tålmodighed, indtil jeg får Dem . . . [uforståeligt] . . . For mig betyder tiden intet, når jeg blot kan . . . vide, at jeg med tiden kan have den lykke at blive Deres ægtefælle. Thi min kærlighed er sand, og min elskov ædel, og jeg tror, der ingen kan findes, som er mere tro og som agter Dem højere; ikke fordi De ikke fortjente det, men fordi der nu om dage kun er få, som elsker i sandhed.

De sagde igår aftes, at jeg skulle sige, hvem jeg er, og hvem min familie er: Jeg er en søn af Danmark, mine forældre er købmænd; det at jeg befinder mig i Cartagena skyldes, at jeg har haft det tilfælde at være kommen på korvetten, som blev beslaglagt den 26. sept. 1809, som styrmand. Det er, hvad jeg kan sige for at tilfredsstille Dem. Min hensigt er at forblive i Spanien, som De allerede ved, hvis jeg kan vinde Deres hånd; hvis dette ikke lykkes for mig, bliver jeg ikke. Derfor beder jeg Dem indtrængende at have medlidenhed med mig og give mig et håb, i hvilket jeg kan leve overbevist om Deres kærlighed, thi i Deres hånd ligger det at gøre mig lykkelig eller ulykkelig. Jeg forbliver, som De ved, Deres uforanderlig tro tilbeder; som Dem hengiven lever og vil jeg leve indtil døden“.

Maria Josefas brev synes skrevet af en skriver, og Riber må have haft hjælp til sit, thi hans beherskelse af spansk var endnu 1810 beskeden. På ansøgningen fra dette år, som, da den er forbleven i hans besiddelse ligesom svigerfaderens attest, ikke kan være bleven indleveret til gouvernøren, øver han sig. Der står på dansk: „Om det er med Deres moders billigelse, De elsker m . . .“, og dernæst på et højst mangelfuldt spansk, som vi oversætter: „For Deres skyld er jeg en syg mand, fordi jeg ikke ved, om De elsker mig. Sig mig engang, om det er med Deres moders billigelse, at De elsker mig; hvis det er med Deres moders billigelse, så har jeg ingen frygt“. „Jeg kan ikke leve her i verden, hvis De ikke elsker m . . .“. „Tilgiv mig, søde pige, at jeg ikke kan tale det spanske sprog; jeg vil lære det med tiden

for at gøre Dem lykkelig for altid. Ved Gud i himlen ved jeg, at jeg elsker Dem, og ingen anden kan gøre mig lykkelig“.

Det er da denne Maria Josefa *El pensamiento*, Stedmoderblomsten, gælder, og – slutter vi – det er familien Garcia og dens venner, der gjorde hans sidste år i Cartagena lykkelige. Men inden den unge fynbo, der i Svendborg digtede om kærlighed og i København noterede sig adressen på to damer, han skulle besøge, bandt sig til Maria Josefa, synes han at have knust et andet hjerte. I det mindste ligger der i kontrabogen et andet brev, der i oversættelse lyder: „Hensigten med dette er at søge forklaring på, hvorfor De så hurtigt har glemt mig, da jeg siden De gik i torsdags ikke har set Dem igen. Det var det De sagde, at De elskede mig så højt, og så husker De mig ikke. Uden tvivl har du fået en ny kærlighed; det gør mig vanvittig, eftersom jeg ikke kan sove og ikke har ro ved at se, hvor utaknemmelig du er. Hvis du ønsker denne nat, så kom kl. 1, som er den tid, da jeg kan tale [det følgende uklart]. Jeg adviserer dig at give det aftalte signal. Og Gud bevare mit hjerte, som du ved, at jeg har lidt så meget i min sjæl“.

Dog, det er jo muligt, at også dette brev – de er alle uden adresse og uden underskrift – er skrevet af Maria Josefa. Hvorom alting er, så meget står fast, at den unge Hans Riber havde hjerteoplevelser, hvis ydre mindesmærker han heller ikke som gammel nænnede at tilintetgøre.

Om han i Cartagena virkelig – som han påstår – konverterede, får stå hen, siden spores det ikke. Måske har det været en finte, ligesom at svigerfaderen i den attest, der bekræfter forlovelsen, kalder ham „tysker i dansk tjeneste“, altsammen for at redde ham fra det almindelige mandskabs skæbne. Danskerne var jo på dette tidspunkt Spaniens fjender. Han ægtede ikke Maria Josefa og gik ikke i spansk tjeneste. Hvad han tjente penge ved i Spanien, oplyser han ikke.

Riber afrejste efter dansk ordre sammen med hint sidste hold af folk fra Diana, som chefen, kaptajn Meyer, førte. Vi følger nu denne og får nye vidnesbyrd om hans djærve karakter.

Skibets 7 løjtnanter var afgang gruppevis. Allerede den 25.

dec. 1807 befalede Admiralitetet, som ovenfor nævnt, at hjemsende 3 af dem (Thunboe, Mechlenburg og Falbe).

De afkommanderedes til auxiliærstyrken på Napoleons flåde i Vliessingen; ordren blev modtaget den 23. jan. 1808, og officererne rejste den 9. febr., vejen over land stod åben. Den 18. juli 1810 forlader Lous og Blom sammen med to ikke-officerer Diana efter uden om chefen at have søgt og fået spansk-engelsk tilladelse. I febr. 1811 hjemsendes efter ordre de to sidste, næstkommanderende H. E. Wulff samt H. B. Thomsen, der gik over England, ligeledes på æresord; herfra har vi en efterretning om Wulff, der vil blive meddelt. Den 22. maj 1811 beordres chefen hjem, „da han nu må formodes at være alene tilbage“; de af mandskabet, som endnu måtte være i Spanien, skal han søge at få med, han skal sende legationen i Madrid en navneliste og udbede sig dens bistand. Sådanne navnelister havde chefen naturligtvis hele tiden ladet føre af hensyn til regnskabet; i en rapport fra 1810 havde han beklaget, at proviantforvalteren, der hed Wanding, havde afleveret en „urigtig“. If. sin sidste rapport, afgivet efter hjemkomsten, kom ordren af den 22. maj ham først i hænde den 22. juli, da han på grund af pesten var forhindret endog i at svare; en gentagelse af den året efter, den 28. april 1812, expederet gennem en købmand, nåede ikke frem, før han var undervejs.

Det sidste år har chefen således været ene om ansvaret. Vi skal se, at han fortsat røgtede det smukt. Som kuriosum kan forinden anføres, at konsulen i Algier midt under alle vanskeligheder opfordrede ham til at skaffe den ny tiltrådte Dey det forlængst lovede „present-skib“, han burde erhverve et af de i spansk havn indespærrede koffardiskibe. — De spanske dagpenge beløb sig til 14 kvart pr. dag for mandskab og underofficerer, det svarede angiveligt til 9 à 10 skilling dansk; officererne fik 4 real, dvs. 2 mark og 4 skilling, men skulle heraf betale både for kost og logi. Rapporten af 18. juli 1810 erklærer det for aldeles utilstrækkeligt, det tilskud han har bevilget er følgelig nødvendigt. Efter at forvalteren i april har afleveret den urigtige liste (utvivlsomt i berigelseshensigt) og dernæst tilsendt ham et par „uartige“ breve, har han inddraget tilskuddet til

ham. Om affæren i juli 1810, da Blom og Lous, i forbindelse med Wanding og oberchirurgus, bag hans ryg skaffede sig pas, har vi foruden chefens rapport og Lous' egen indberetning til Admiralitetet også Christophersens skildring. Forløbet var følgende: De 4 herrer havde henvendt sig til Junta suprema, den øverste stedlige regeringsinstans; ltn. Blom havde tillige henvendt sig til den engelske officer at lade chefen forstå, at også han kunne komme fri. Den engelske officer følger opfordringen, men tilføjer, at mandskabet må blive hos spaniolerne. Rapporten siger skarpt: „Jeg takkede ham for hans artighed og indlod mig ikke videre med ham“. Rygtet, at friheden stod for døren, nåede, som vi har hørt, mandskabet, og glæden var stor, indtil alt afsløredes som „blindværk“. Christophersen maler situationen: „Vi fik det først at vide dagen iforvejen, da kaptajnen lod os vide, han ville komme ind til os [altså til samlekarveret i Søhospitalet]. Han kom om aftenen mellem 6 og 7; hans gang var langsom, og i hans ansigt viste sig en lille forvirring, som han gjorde sig umage for at dølge. Vi slog kreds om ham; for et øjeblik var han tavs; endelig udbrød han: „Børn, I har vel hørt, at vi har fået tilladelse til at rejse hjem, men det er der ikke noget om; det er blot 4 af officererne, som uden min tilladelse har søgt om det og fået frihed dertil. Den engelske general har jeg været hos, og han tilbød mig ligeledes at kunne rejse. Jeg sagde: „Ja, så snart jeg kunne få jer med“, men dette afslog han. Har vi holdt ud så længe, så lad os udholde den øvrige tid, som jeg ikke håber kan være så lang. Denne engelske general ville på en måde give sit æresord på, at vi skulle komme hjem. Jeg skulle gå ombord i et transportskib, og I i rangskibet *Ørnen* [en erobring fra 1807]. Hvorpå jeg svarede ham et kort nej, og at han var hverveofficer og jeg en dansk officer. Går I ombord, bliver I soldater. Jeg har ikke lyst til at blive slave i Tripolis eller Tunis“. Dette svar blev ikke glemt. Det genfortaltes siden i den engelske prison og berømmes af dem, der hørte derom. Den engelske „hverveofficer“ hed if. kaptajn Meyers senere skrivelse til det engelske Admiralitet general Rosch, og han havde – hedder det nu lidt ændret – lovet ham, at hans underhavende mandskab, så snart de af spanierne var bragt til Port Mahon,

ville blive afhentet af et engelsk skib og sendt til Danmark, et løfte, der – understreger kaptajn Meyer – jo ikke var blevet holdt.

De 2 officerer med ledsagere udbad sig rejsepenge, men fik dem ikke, „da de havde forbigået mig som deres chef“. Derimod fik ltn. Lous chefens rapport om det passerede med, som han ved hjemkomsten afleverede sammen med sin egen indberetning. Rejsepenge – 400 piastre – havde de if. denne fået af købmand Bienert i Cartagena; og da afskibningen i Gibraltar, hvor der var dyrtid, trak ud, havde de fået forstærkning – 100 piastre – hos en købmand Westzynthius i Alicante. Disse to har muligvis været skibets leverandører. I London havde den danske generalkonsul Wolf „strax“ udbetalt dem de normerede dagpenge. De var dernæst skiltes; løjtnanterne og de to andre var gået hjem på to forskellige skibe. Indberetningen er dateret Fredriksværn i Norge den 24. oktober 1810.

Chefens hjemrejse har samme etapper som Ribers, blot mod slutningen afviger dateringerne noget. Farten over Atlanten beskriver chefrapporten udførligere. I en storm knækker stormasten, de slås ud af kurs og er tilsidst „uden vand og med kun 2 dages brød“. I Cork påtegner admiralen papirerne og sender kaptajnen og hans folk videre til Plymouth, hvor de ankommer den 4. maj. Her venter en oplevelse, som hensætter kaptajn Meyer i en kogende tilstand af vrede; han bliver behandlet „på det skændigste“. Sammen med skibschefen melder han sig strax hos admiralen, Sir Robert Calder; de træffer ham ikke, og den engelske officer foreslår da, såsom det er deres spisetid, at udskyde visiten til næste dag. Om dette er bleven opfattet som en uhøflighed, får stå hen, men admiralen sender ordre, at de danske ikke må gå i land; der arriverer en vagt af soldater under kommando af en simpel „kadet“ – hvad der for en kaptajn naturligvis er en krænkelse –, og under bevogtning må chefen med folkene passere gaderne. De hensættes i den af Riber omtalte Mill-prison, „et gement fangehul“, siger kaptajnen, mellem franskmænd, hvoraf nogle er almindelige fiskere: „Det var skændigt at behandle en dansk officer, som rejser hjem på æresord, på en sådan nederdrægtig måde“, admiralen har ikke

engang spurgt om hans papirer. På vanlig energisk måde tager kaptajnen derpå sagen i sin egen hånd; han tilskriver Admiralitetet i London og får efter et par ugers forløb svar: „Jeg og mine skulle forny vort æresord på engelsk og strax sendes til admiralskibet ved *Nore*“. Dette ord er forskrevet, men der menes det samme sted, som Riber kalder „byen Nord“, og som er en påfaldende betegnelse for samlingsstedet for dansk-norske fanger, Chathambugten. De afgang den 26. maj. Ved ankomsten erfarer han af den danske stats officielle tilsynshavende med fangerne, „forstander“ Hornemann i London, at hine 40 folk fra *Diana*, som han troede forlængst i Danmark, sidder fast i Chatham. Han tilskriver strax Hornemann om, at „gøre alt for at disse ulykkelige mennesker kunne blive fri“. Hornemann „besvarte mig, at det var nødvendigt, at han talte med mig desangående, men jeg kunne ikke få nogen tilladelse fra Transportbortet at gå i land. Da jeg sagde dette til chefen, kaptajn Bertram, sagde han strax: „I aften vil vi to gå til London, og kunne De til i overmorgen tidlig have udrettet Deres affære, så vil ingen sige et ord til Dem, da De går med mig“. Denne kaptajn Bertram er således en smuk modsætning til admiralen i Plymouth, Sir Robert Calder, og et karakteristisk eksempel på en engelsk officers selvstændighed, der tør handle uden hensyn til bureaukrati.

Under samtalen i London meddeler Hornemann, at admiralitetssekretæren „havde sagt ham, at hvis kaptajnløjtnant Wulff, som for en tid siden [dvs. for et år siden] var her, havde givet en erklæring fra sig, at dette mandskab virkelig hørte til *Dianas* besætning, havde de for længe siden været sendt hjem til Danmark, da dette mandskab ikke er henregnet til engelske krigsfanger, som er gjort af engelske skibe“. Altså, en tankeløs forsømmelse af skibets næstkommanderende har kostet 40 mand et års fangenskab. Kaptajn Meyer udfærdiger den nødvendige erklæring, idet han tillige henviser til general Rosch's løfte fra august-sept. 1810, og det får øjeblikkelig virkning.

Der befinder sig således maj-juni 1812 4 grupper dansk-norske krigsfanger i Sydengland: 1: det store gros på fangeski-

bene i Chatham; 2: mændene fra Diana, som if. Hornemann tidlig i juni sad på *Bahama* (medens Christophersen meddeler, at de først ankom dertil den 14. juli); 3: den lille flok, der dannede kaptajn Meyers følge, og om hvilke kaptajnen hævder, at de fik rejsepas fra Plymouth den 25. maj, medens Riber skriver, at de ankom til Chatham allerede den 18. maj. Denne gruppe talte i februar 1811 15 mand, men i august a. a. blot 7. Den 4. og sidste gruppe består af en eneste mand, Dianas chef.

Den store gruppe 1 har jeg behandlet i min bog *Prisonen*, gruppe 2 og 3 i det foregående. Vi vil nu følge også chefen til vejs ende. Han forlod Themsmundingen den 9. juni med en konvoj på 72 skibe; ud for Skagen fik han den første hilsen fra det fædreland, han ikke havde set i 5 år: batterierne i land beskød skibet, hvorpå han befandt sig. Han ankrer i „Wingø havn“, hvad der må betyde *Vinga* ved Göteborg, hvor den engelske admiral havde sit hovedkvarter. Her ser han endnu engang en forhen dansk orlogsmand under engelsk flag: *Dragen*. Hvad han følte, ved vi ikke, rapporten taler ikke om følelser, den taler om de engelske flådepositioner, han havde iagttaget undervejs. Den 24. juni lander han i Helsingør, den følgende dag skriver og afleverer han sin sidste rapport.

I København gik han nu som „hjempermitteret af engelsk fangenskab på æresord“. Således hedder det i Admiralitetets skrivelse af 17. sept. 1812, og det betyder, at han ikke kunne blive kombattant, før han var „udvexlet“. Ifølge skrivelserne stod dette for døren, men en ny skrivelse af 15. okt. beklager, at ordren havde nået afdelingen for sent, udvexlingsobjektet, en tilfangetaget engelsk officer, var allerede udvexlet, han selv ville blive det ved første lejlighed.

I denne svævende tilstand forlader vi ham. Fem lange år havde han ved skæbnens ugunst været indespærret i Cartagena; nu måtte han – stadig udelukket fra søen – se andre føre kanonbådene ud fra Sjællands kyst til dristig færd. Således havde det altid været hans lod at se til med hånden knyttet i lommen; heller ikke den 2. april 1801 var det blevet ham forundt at træde i aktion, han var med i orlogsskibet *Trekroner*, men det hørte til Billes eskadre, der lå på inderheden og ikke deltog i

kampen. Han blev udvexlet den 4. nov. 1812 uden senere at få lejlighed til at udmærke sig, som det fremgår af Admiralitetets udtalelse 1817, da han søgte om et lån. Det hedder, at kommandørkaptajn Meyer „ikke er bekendt for at have nogen sådan fortjeneste, som kunne gøre ham berettiget til noget fortrin“.

Dette gælder ham som krigsmand. Hans egne rapporter og hans undergivnes omtale, således også den norske koffardimand Gerhard Sandbergs, hvem tilfældet førte under hans kommando, viser os et menneske, der var ridderligt i sin færd, resolut, varm-hjertet og for sit mandskab en sand fader.

Han døde 1820 hos Castenschiolds på Hagestedgård. Et slags symbol på fædrelandet i dets afmagt.

UTRYKTE KILDER

Fregatten Dianas skibsjournal (logbog) 1807-09. (Ført af 1. styrmand Carl Dreier i 2 eksemplarer, af hvilke det ene – kopien – var tilgængeligt for interesserede ombord).

Fregatten Dianas kommandoprotokol 1807-12; økonomi- og justitsprotokol 1807-09.

Fregatten Dianas proviantjournal 1807-09.

Admiralitetets registratur over indkomne breve 1807-12.

Admiralitetets kopibog 1807-12.

Konduitelister over søværnet 1801 ff.

Konstruktionstegn til Diana, dat. 1803, i Marinens kortsamling. Design. B. 117.

(Alle disse i Rigsarkivet, Kbh.)

Cifrebog for Hans Bertel Riber, begyndt den 20. febr. 1806 (Svendborg Amts Museum).

Protokol af normal type for navigationsskolesøgende. Folio; 89 blade, hvoraf et er reserveret titelen; denne, en provincial betegnelse for „facitbog“, forklæres ved, at det drejer sig om en øvelsesbog; navigationsopgaver med geometriske tegninger og tilføjede „løsninger“. Opgaverne fylder fol. 1-23 med dateringer Svendborg og København 1806 og fortsættes fol. 70-81 med datering Cartagena 1808, november. Fol. 24-48 indeholder med selvstændigt titelblad (bag på hvilket tegningen af Diana): „*Journal holden ombord på den kgl. danske orlogsfregat Diana. Kommanderedes af hr. kaptajnløjtnant Meyer* (derpå den allerede anførte bestykning; bemanningen „prima plan“ angives at være 120 mand). Begyndt den 20. juli 1807, fuldendt den 18. sept. 1807, da vi kom til ankers i Cartagena havn; og videre vil jeg ikke anføre her, da den ellers ville blive mig for lang,

som ikke kan få rum i denne bog; men jeg blot antegner den tid, vi har været tilsøs“.

Motiveringen for ikke at fortsætte gentages ved slutningen („kunne ikke rummes i denne bog“), som iøvrigt ikke er dateret den 18. sept., men den 19.

Cifrebogen er tillige beskrevet bagfra med de i teksten omtalte „arier“, visen fra 1809 og de selvbiografiske notitser; en enkelt sådan (et par adresser, dat. København 18. nov. 1806, på herrer og damer) findes indført på en åben plads under en „opgave“. Bag i bogen står tillige hjertesukket fra Cartagena den 23. sept. 1807 (se teksten).

Forskellige træk viser, at journalen ikke altid er ført på dato. Således forklares t. ex., at notitsen fra 1.–2. sept. 1807 nævner Københavns overgivelse, og at han giver rubrikken *Det passerede* overskriften *Cartagena* på et tidspunkt, da ingen på skibet kunne ane, at man ville ende der.

Udtalelsen fol. 48, at han af hensyn til pladsen må standse journalen, tyder på, at han ville reservere papiret til fortsatte navigationsstudier; alligevel fylder han de følgende blade indtil fol. 70, altså mere end 40 sider, med månedsoversigter over sine oplevelser og iagttagelser, med tilbageskuende betragtning af afrejsen fra København.

De os vedkommende optegnelser omfatter således: 1: skibsjournalen, der om ikke helt, så dog væsentligt, er samtidig med begivenhederne; 2: referater af oplevelser, der mer eller mindre tilhører fortiden; 3: henkastede notater af selvbiograf. art, der er samtidige.

Bogens papir er udnyttet med økonomi, endog bindets inderside beskrives. Bag på hovedtitelbl. samler forf. — efter datidig styromandsskik — en lang række franske og latinske fremmedord med deres betydning. — Skriften er uensartet. Øvelsesopgaverne er med prentet skønskrift, „arierne“ m. m. er flygtigt henkastede (bortset fra visen fra 1809, der er skrevet med en stor, fast og smuk hånd. Journalen og optegnelserne (der er renskrift) er gjort med fin flydende hånd, så godt som uden rettelser. Ortografien er — modsat Christophersens — i det store og hele god. Vi normaliserer den.

Cifrebogen er fuldstændig bevaret og bærer præg af flittig læsning.

Hans Bertel Ribers øvrige skriftlige efterladenskaber (Svendborg Amts Museum) omfatter hans „kontrabog“ fra Diana med angivelse af, hvad han har modtaget af løn, indtil afrejsen fra København. Indlagt er nogle samtidige notater fra Cartagenatiden ang. de politiske begivenheder; desuden de her benyttede breve til og fra Maria Josefa etc., ansøgningen til gouvernøren og *El pensamiento*.

Ansøgningen synes skrevet med hans egen prentede skrift; den er på stemplet papir, et 4-sidigt ark, der for og bag i sort stempel bærer det kgl. spanske våben og betegnelsen: Para despachos de oficio quatro mrs. Sello quarto, an mil ochocientos y diaz.

Christen Thue Petersen (1754–1824), en dagbog, der ender: „1812 den 19. aug. om aftenen kl. 11 $\frac{3}{4}$ kom Knud hjem efter at have været i spansk

fangenskab, formedelst at fregatten blev taget fra dem i Cartagena“. (Mansens bibliotek, Kbh.). Et uddrag, dog ikke den anførte notis, er trykt i *Under Dannebrog*. (Marineforeningens medlemsblad 1933).

TRYKTE KILDER

To breve fra 1807. Meddelte af August Nielsen. (Fra Arkiv og Museum I 1899, 433 ff.). Skildring af begivenhederne i Kbh. i breve til ltn. Henrik Bendt Thomsen fra broderen, den senere berømte oldgransker Christian Jürgensen Thomsen, daterede 24. okt. og 24. nov. 1807.

Fra krigen mellem Danmark og England for 100 år siden. Et dagbogsuddrag meddelt af arkitekt, løjtnant L. P. Jessen. (Tidskr. for Søværnen, bd. 83, 1912).

„Dagbogen“ er ført 1822–61 af krydstoldbetjent, tidligere månedsløjtnant *Gerhard Sandberg*. I dagbogen indføres tillige erindringer fra oplevelser 1806–12 ff. Sandberg forhyredes med fuldskibet *Resolution* 1806, der på grund af havari søgte til Cartagena, hvor det mødtes med *Diana*. Da skibsføreren vil afmønstre mandskabet, klager dette til Dianas chef, der strax tager sig af deres sag, og siden efter ordre fra Danmark tager det ombord indtil videre.

Sandbergs meddelelser præges af erindringsforskydning, således lader han *Diana* ankomme til Cartagena i maj 1807, forfulgt af den engelske fregat, medens dette først skete i september; beslaglæggelsen henlægger han til den 9. sept. 1809 i st. f. den 26.; også meddelelsen om „korvetten“ Dianas bestykning er unøjagtig. I vor sammenhæng er hans meddelelse om kaptajn Meyers „faderlige“ omsorg for nødstedte landsmænd vigtig. Han oplyser, at oberstyrmand Dreier var fra Svendborg, altså bysbarn af Riber og Carré; om opholdet i Plymouth giver han den præcise oplysning, at det varede i 42 dage. Mellemopholdet i Chathambugten nævner han ikke.

Hans Christophersens dagbog holdet ombord på korvetten Diana, som blev taget af spanierne i Cartagena (med tilføjelse: „holdet ombord i spansk og engess (!) prosang“). Udgivet af pens. overartillerimester, ltn. i flåden Vilh. Nielsen. (*Tidskrift for Søværnen*, bd. 108, 1937).

Udg. beskriver manuskriptet, der synes forsvundet, som „et selvlavet hefte på 84 sider“ med stærke spor af flittig læsning; det var skrevet med en „fin, smuk og tydelig hånd“. Han havde erhvervet det på en bogauktion uden at kunne erfare noget om dets forhistorie udover en formodning om, at det stammede fra en antikvarboghandel. Udgiveren bevarer den højst vilkårlige ortografi, som vi i citaterne normaliserer. I teksten har vi påvist, at der ikke er tale om en „dagbog“ i egentlig forstand.

BENYTTET LITTERATUR

- Fredrik V.s* Krigsartikkelbrev for Søetaten 1752.
H. G. Garde, Efterretninger om den danske og norske sømagt 1 ff. 1832 ff.
J. H. Schultz, Den danske marine 1814–1848. I. 1930.
Topsøe-Jensen og *Marquard*, Officerer i den dansk-norske Søetat. 1935.
Henriksen og *Ove Marcussen*, Baagø og Riber 1744 – 26. febr. – 1944.
 Træk af købmandsgårdens historie gennem 200 år. Svendborg 1944.
Carl Roos, Prisonen. Danske og norske krigsfanger i England 1807–14.
 1953.
-

For velvilligt udlån af H. B. Ribers efterladte papirer takker jeg Svendborg Amts Museum og dettes inspektør, fhv. viceskoleinspektør Ove Marcussen, der desuden med utrættelig opmærksomhed har meddelt personalhistoriske oplysninger, bl. a. under henvisning til en utrykt stamtavle over Riberslægten, udarbejdet af arkivar Seesten, Odense. Museumsinspektøren har desuden formidlet tilladelse til benyttelse af papirerne hos konsul Jens Peter Baagø Riber, Svendborg, som ligeledes med fortsat velvilje gav tilladelse til at lade H. B. Ribers portræt fotografere og reproducere.

For værdifulde henvisninger samt for maritime oplysninger takker jeg orlogskaptajn Preben Holck, kommandørkaptajn R. Steen Steensen og bibliotekar ved marinens bibliotek, kommandørkaptajn H. F. Kiær.

Endelig skylder jeg prof., dr. phil. Holger Steen tak for velvillig bistand ved tydningen af de på spansk affattede dokumenter.